

MÚSICA I ESGLÉSIA A BELLPUIG DURANT L'EDAT MODERNA

per **Ramon Miró Baldrich**

1. Entrada

També, com en el cas del teatre que tractàrem en un quadern anterior, és important ara considerar les dades trobades en relació amb el complement de les situacions que hem vist dibuixar-se per a aquest entorn, especialment els casos de les viles reials de Tàrraga i Cervera (que són els casos que hem estudiat amb més atenció).

De manera similar trobem que aquí hi havia pregoner o nunci i alhora algun ministril, i que n'eren llogats de l'entorn per a les celebracions importants. Les dades de l'edat mitjana són, en el cas de Bellpuig, ben escadusseres en aquest aspecte. I quan arribem a trobar la referència a ministrils per a festes concretes, no tenim la sort que ens siguin precisats els noms.

De fet, és a l'edat moderna, amb l'aprovació de l'estructura de la Unió de preveres per butlla papal i la construcció de la nova església parroquial, en el segle XVI, que trobem una organització més ferma del fet musical i podem començar a considerar noms. Música i cant van de parella i llur lloc habitual d'exercici i de realització serà a l'interior de l'església parroquial i també en els recorreguts processionals. Per extensió, el grup de músics, quan és laic –o la part laica d'aquest, en cas contrari–, actuarà també en festes de la vila fora de l'església. Si les festes són importants, però, són llogats grups forasters, tant per als oficis religiosos com per a la festa exterior a l'església (pensem en festes de Sant Roc o del Sant Crist de Bormio –la festa de Santa Creu de Setembre, celebrada el catorze de setembre–).

El recull aconseguit ens permet traçar-ne el retrat. Però, com passa en tots els treballs d'aquestes característiques, és un treball obert que pot anar-se polint i completant amb la consideració de nous documents o, en un salt qualitatiu més important, amb la localització i consulta de noves fonts documentals. Els àmbits principals de consulta han estat bàsicament el fons notarial i el fons comarcal (Bellpuig) de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera, i l'Arxiu Municipal i l'Arxiu Parroquial de Bellpuig. Pot ser que, de resums de comptes de la Unió de preveres de Bellpuig, se'n conservi als arxius dels Medinaceli ? Hi ha alguna dada important d'aquest tipus als relats de les visites ?¹ Se'n conserva, a l'Arxiu Parroquial ? Hi ha llibres de comptabilitat del convent en arxius generals dels franciscans o dels paüls per poder veure el funcionament de la música al convent?² Són àmbits que ens resten per investigar.

Dels investigats, només la sèrie de comptes anyals de la Unió de preveres conservada a l'arxiu cerverí i que ja vàrem estudiar a part (MIRÓ, 1997 i 1998) ens dóna un accés directe a individus i sous en referència a l'organista, el mestre de capella, els escolans, el cor de preveres i els músics.

L'arxiu notarial proporciona els documents de construccions i adobs importants dels orgues, documents que en bona mesura ja han estat donats a conèixer anteriorment (MESTRE, 1991, MIRÓ, 1998, LLOBET, 2000), i també, revisant alguns volums de manuals notariaus, hem usat dades de biaix en què apareixien com a testimonis algun organista o algun mestre de cant.

Una altra colla de documents, plec o fulls volanders conservats en el fons comarcal de l'arxiu de Cervera, població Bellpuig (procedents de l'administració de la Unió de preveres), complementen aquesta part.

Quant als fons arxivístics de Bellpuig, les dades procedents d'algun llibre de confraria (bàsicament la de la Puríssima Sang o del Sant Crist,³ la de sant Roc i la de la congregació dels Dolors), d'alguns llibres i papers notariaus conservats a l'Arxiu Parroquial i algunes dades del fons municipal de Bellpuig (Arxiu Municipal) ajuden a conformar el panorama que oferim.

2. La venerable Unió de preveres i la Comunitat de preveres

La butlla papal de constitució de la Unió de preveres, signada pel papa Lleó X, ve datada, segons les còpies, el dia abans de les calendes de setembre de 1526, any tercer del seu pontificat. És, doncs, del dia trenta-u d'agost de 1526 i en ella queda abolit el càrrec de capellà de Bellpuig i es crea, en canvi, la massa o Unió de

---

1. Una visita, en concret, ja l'hem publicada, la de Domingo Firmat, l'any 1784 (MIRÓ, 2005).

2. Aquest és, en aquest moment, el buit d'informació més important; tot i tenir notícia que en alguna època hi hagué orgue en el convent, no podem precisar més.

3. Terme, aquest últim, que utilitzarem en les referències posteriors.

preveres, set en nombre, encarregats de les misses i demés ministeris. Són creats set beneficis perpetus i s'estableix els diferents càrrecs i sous. El dret de patronat i la nominació de persones per a ocupar els beneficis correspon al baró de Bellpuig.

Quant als càrrecs, hi ha, de primer, l'assignació de benefici perpetu; ja amb benefici, els càrrecs en la Unió de preveres són capellà major (parròquia de Bellpuig) i vicaris (parròquies de Vilanova de Bellpuig, de Golmès i d'Utxafava) i són de designació per part del baró. Uns càrrecs més de tipus administratiu de la Unió i en els quals no sembla que hi actuï el baró, sinó que s'ho distribueixen més aviat entre ells, són els càrrecs d'arxiver, secretari, col·lector, bosser i oïdors de comptes.

Hi ha encara els càrrecs de sagristà, organista i mestre de capella, en què no hi havia necessitat que per assolir el càrrec haguessin de ser preveres;⁴ podien ser diaques, sotsdiaques o simplement laics, també. Tot i així, pel cas de l'elecció de sagristà veiem com en aquest càrrec sí que intervé el patró (el baró), i el fet de ser prevere –o en camí de ser-ho– no deixa de ser un element positiu més en la valoració a l'hora d'escollir entre els candidats al càrrec.⁵

Els càrrecs d'organista i de mestre de capella no sembla, però, que fossin gaire constants en un primer moment, si tenim en compte la resolució del capítol de l'any 1619 que hem transcrit a l'annex. En ella, veiem que no hi havia mestre de capella, i que el que aconduïen, de moment, només és per un any. L'obligació que li posen d'ensenyar cant pla i d'orgue a dos infants fa pensar també que el grup de tres escolans més l'escolà major no era tampoc, en aquells anys, un grup ben constituït i mantingut per la Unió encara, tot i que la butlla ho previngués. És al llarg del segle XVII que la situació ideal de càrrecs plantejada a la butlla es va constituint progressivament com una realitat, possiblement perquè s'aconsegueix un major grau d'ingressos i, potser, perquè també es va corregint una tendència que veurem que persistirà, de desviar la major part dels ingressos envers les distribucions entre els beneficiats.

En els moviments interns, hi ha també una possible via de promoció que es dóna en algun cas: seria la de començar per ser escolà (escolà menor), passar després a ser escolà major i entrar posteriorment a la capella de cant, com a cantor o com a músic, de primer sense paga ni reconeixement –és a dir, com a aprenents i meritoris– i, quan se n'ha demostrat prou bé la perícia, amb reconeixement i paga com a tals cantors o músics.

---

4. Tampoc, en un primer moment, era necessari ser prevere per obtenir un benefici, i hi ha algun cas de diaca o sotsdiaca que l'obté, però cada vegada és més rar aquest cas, especialment perquè a la Comunitat de preveres de la vila ja hi acostuma a haver preveres que no són encara de la Unió i que aspiren al benefici.

5. Per a tot aquest apartat d'oficis i per als sous pertinents, vegeu MIRÓ, 1997. Per al nomenament de nou sagristà, l'any 1789, vegeu MESTRE, 1993. Hem recollit els fragments del document que ens informen sobre música a l'annex.

També per al càrrec d'organista trobem que prèviament hi ha qui fa d'aprenent, a l'església, i, sempre que cal, li són assignades les substitucions, amb cobrament més incert que no pas el que proporciona el càrrec.

Pel pas a capellà, podem trobar casos en què consten els passos previs de sotsdiaca i diaca. Quan ja s'és prevere, és quan de manera més habitual poden optar als beneficis de la Unió. Sabem també per un altre document que, un cop el baró com a patró ha assignat un benefici vacant a un nou prevere, aquest ingressa a la Unió de preveres.

Un altre dels documents recollits a l'annex, però, matisa que encara cal que el beneficiat compleixi alguns requisits per ser membre reconegut de la Unió: cal que el nou beneficiat resideixi a la vila i assisteixi de manera continuada durant dos mesos a totes les funcions religioses, tot participant al cor i en els càrrecs que se li assignin, i que al final sigui examinat de cant pla. Només en aquell moment en què ja ha complert satisfactòriament aquests requisits és acceptat plenament com a integrant de dret de la Unió de preveres i és comptat en els sous i en les distribucions. La major part de les resolucions dels llibres de resolucions i consells de la Unió tracten el tema de l'examen de cant pla als preveres que volen ingressar a la Unió.

Els casos més complicats són aquells en què el prevere ja ha rebut el benefici de part del baró, com a patró, i encara no és acceptat dins la Unió perquè no és aprovat en l'examen de cant. Recordem que, mentre no és acceptat dins de la Unió, el prevere beneficiat cobra l'import anyal del benefici però no té dret a participar en el cobrament de les distribucions, que era, amb el cobrament per càrrec, l'altra part més cobdiciada.

Podem enumerar, tot seguit, uns quants exemples en què es constata les progressions a què hem fet referència anteriorment:

a) Accés d'escolà menor a escolà major. Manuel Bosch (escolà menor el 1791, escolà major entre 1804 i 1806), Francisco Terrés (escolà menor els anys 1823 i 1824, escolà major els anys 1825 i 1826).

b) Accés (o possibilitat d'accés) de músics o cantors aprenents (sense reconeixement ni salari clar) a músics o cantors nomenats i pagats. En el document datat circa 1789 –a l'annex–, trobem aquest cas; també en el de l'any 1760, en què queda vacant el càrrec de violí primer.

c) Estudiant i substitut d'organista a organista, o a sagristà. És el cas de Francisco Terrés, fill de Josep Terrés, estudiant de música i orgue, substitut de l'organista i que vol accedir al càrrec de sagristà (el 1787), càrrec vacant perquè l'anterior sagristà, Josep Antoni Xammar, ha estat promogut a capellà major.

Com aquest últim, trobem altres casos en què la plaça vacant hi queda per promoció de qui en tenia la propietat envers una plaça més important dins de la Unió o envers una plaça millor pagada en una altra població (el violinista primer de la música de Bellpuig accedeix a organista d'Agramunt; el mestre de capella es presenta al càrrec d'organista de Tàrraga). I el mateix passa amb càrrecs menors de l'entorn (el mestre de cant d'Anglesola que passa a ser aconduït com a mestre de cant de Bellpuig).

Quant als càrrecs més pròpiament vinculats a la música, trobem dotats des de la fundació de la Unió els càrrecs d'organista, mestre de capella, escolà major i tres escolans menors com a grup de cant, a més a més de l'obligació dels preveres de la Unió de ser experimentats cantors de cant pla i ser al cor quan no són precisats d'actuar en un altre càrrec als oficis religiosos.

Ja hem apuntat que aquesta situació prevista a la butlla de fundació de la Unió només serà una realitat cap a la segona meitat del segle XVII. I també serà en períodes determinats que trobem que aquest panorama s'amplia amb l'existència d'altres músics i cantors pagats per la Unió; entre els músics, destaquen amb instruments de corda (violins) i de vent (oboè, tible, baixó o fagot).

3. L'activitat musical

L'activitat d'interior de l'església per a la qual sembla que es preparen més i és també aquella que, habitualment –com sabem per altres llocs on estava reglamentada– oferia més camp a la creació de noves partitures de música i de lletres de cants propis era per a les matines de Nadal, en les quals es cantaven vilancets (cançons de Nadal).

Si la població tenia impremta, no és estrany que fessin imprimir les lletres en plec solt i que aquestes es repartissin o venguessin als feligresos assistents, potser també perquè així podrien seguir amb més atenció la lletra dels cants. N'hi ha una colla de publicats a les grans ciutats (Barcelona, Tarragona, Girona i Lleida), i també en trobem en esglésies parroquials de ciutats més petites, en el segle XVIII i el XIX, com és el cas de Cervera, amb impremta pròpia i, especialment, amb la universitat.⁶

A Bellpuig, quan la Unió manté grup de músics o cobla, trobem que fan despesa en llum i carbó per als assaigs que fan a les nits, en preparació de la festa de les matines de Nadal.

---

⁶ També a Tàrraga trobarem el cas que algun any fan imprimir fulletó a la impremta cerverina; no n'hem localitzat cap, però, de Bellpuig. Sí que feien imprimir, en el cas de Bellpuig, alguns sermons fúnebres en ocasió de la mort de membres de la baronia; les funeràries es feien amb tots els cerimonials, encara que no fossin amb cos present, puix que els barons foren absentistes gairebé des d'inicis de l'edat moderna.

També el període de Setmana Santa-Pasqua era un període important a nivell de funcions religioses i de cants, però no consta que s'hi introduís en el mateix grau cants nous, sinó que adoptaven els genèrics ja existents.

A l'inventari de llibres del cor que vam transcriure del text de la visita de Domingo Firmat (MIRÓ, 2004), i que tornem a reproduir a l'annex, trobem:

Sis breviaris (dos de càmera, dos d'usats, un cinquè per a l'oficiant del cor i el sisè per llegir i cantar les lliçons).

Quatre diürns (entre ells un de càmera i un de nou).

Un missal ben tractat (per a cantar les epístoles).

Un llibre de misses amb solfa.

Un psaltiri.

Un antifonari (amb el que es canta a la Setmana Santa).

Un altre llibre amb el que es canta a la Setmana Santa.

Vuit llibres de sants nous, més quinze plec de misses de sants nous més dos quaderns de misses de sants nous.

D'aquest material, el psaltiri, l'antifonari i el missal podrien ser els més antics, tot i que sembla que s'hi va afegint materials nous (en especial en l'antifonari). I els llibres, plec i quaderns dedicats a misses de sants nous són, segons les aparences, el material més recent que han anat introduint.

4. Orgue

No tenim cap dada sobre l'existència d'orgue a l'antiga església parroquial, abans que es construís la nova –que és encara l'actual- al segle XVI, tot i que és possible. Sí que sembla que amb la construcció de la nova església parroquial de Sant Nicolau, els paers van fer construir un orgue. Mossèn Antoni Bach fa referència a una nota de pagament dels paers Pere Calvís i Berenguer Vilamajor, a primers de gener de 1598, a Juli Cèsar, de Lleida. Li paguen dues-centes lliures pel treball actual i l'anterior en l'orgue, per la qual cosa dedueix mossèn Bach que el mateix Juli Cèsar n'hauria estat el constructor.⁷ La referència tramet a un volum notarial –probablement de mossèn Francesc Borràs, capellà major i que per tant podia actuar com a notari eclesiàstic-, guardat a l'APB (BACH, 1972, 142, i nota 47). Trobant-se l'arxiu parroquial en procés de catalogació dels materials, no hem pogut localitzar de moment aquest volum entre els materials ja catalogats.

⁷ La quantitat de dues-centes lliures, per l'època, és plausible que fos a càrrec de la construcció d'un orgue nou (a Cervera, l'any 1508, mossèn Comalada oferia al Consell cerverí de fer-los un orgue nou de quinze pams i amb mostra de vint pams per dues-centes lliures). Si no era aquest el cas, havien de ser uns adobs molt importants a un orgue vell, procedent de l'anterior església parroquial.

Quadern de sonates per a orgue, de Francisco Terrés (Arxiu Parroquial de Bellpuig)

Hi haurà nou orgue a finals del segle XVII. En document datat a Bellpuig el sis de juliol de 1686, Antoni Vidarte, orguener de la ciutat de Pamplona però habitant aleshores a la vila de Montblanc, reconeix haver rebut dels paers de la vila de Bellpuig vint-i-vuit dobles d'or, quinze per la construcció de l'orgue i les tretze restants per la construcció de la cadireta (LLOBET, 2000, document núm. 1). Els paers fan reconèixer l'orgue nou, el cinc d'octubre de l'any 1688, pels preveres Josep Roca i Josep Boldú, els dos beneficiats i pertanyents a la Unió, els quals "lo an donat per bo y rebedor" (LLOBET, 2000, document núm. 2).

Nou orgue a la segona meitat del segle XVIII: el 1764, contracte de construcció amb l'orguener barceloní Josep Buscà, i la caixa de l'orgue amb el fuster de Lleida Andreu Pàmies. En aquest cas, el contracte va a càrrec de la Unió de preveres i, per tant, en endavant la vila no podrà adduir propietat de l'orgue.

Entre orgue nou i orgue nou, hi ha una colla d'adobs, sobretot de les manxes de l'orgue, i també alguns pagaments a orguener o a capellà entès per l'afinament de l'orgue.

En l'estudi que férem sobre la música a Cervera avançàvem com a vida mitjana dels orgues el període d'un segle a un segle i mig, que era el que comprovàvem amb les dades que en teníem. Aquí va acomplint-se també aquesta mitjana, una mica a la curta.

5. Organistes i manxadors

Sous i obligacions foren ja establerts a l'administració de la Unió de preveres, amb les variacions que s'hi van aplicant al llarg dels segles.

Són organistes:

Jaume Grasa (1631).

Josep Boldú, clergue i després prevere (del 1681 al 1715 en tenim dades). El 1688 també consta com a organista Josep Roca (era l'organista antic o bé era el mestre de cant, que també actuava d'organista).

Tomàs Ubach (1719, 1729).

Antoni Avella (1725-1726).

Baltasar Gaja (1745).

Esteve Maronda (almenys entre 1756 i 1777), amb alguna suplència, potser de l'altre Maronda, Miquel Maronda.

Fustagueres (amb adobs i tot).

Joaquim Teixidor (almenys entre 1784 i 1821). A partir de 1822 apareix com a jubilat, però encara en el càrrec, almenys fins l'any 1834 (últim en què en tenim comptabilitat).

Josep Antoni Terrés apareix com a substitut de l'organista els anys 1826, 1829, 1830, 1831, 1832, 1833 i 1834.

Com a entonador dels orgues o manxador, amb sou reconegut per la Unió, trobem, en els comptes, Ignasi Bosch (1791, 1804-1806), Antoni Bosch (1821-1831) i Ignasi Bosch (1832-1834).

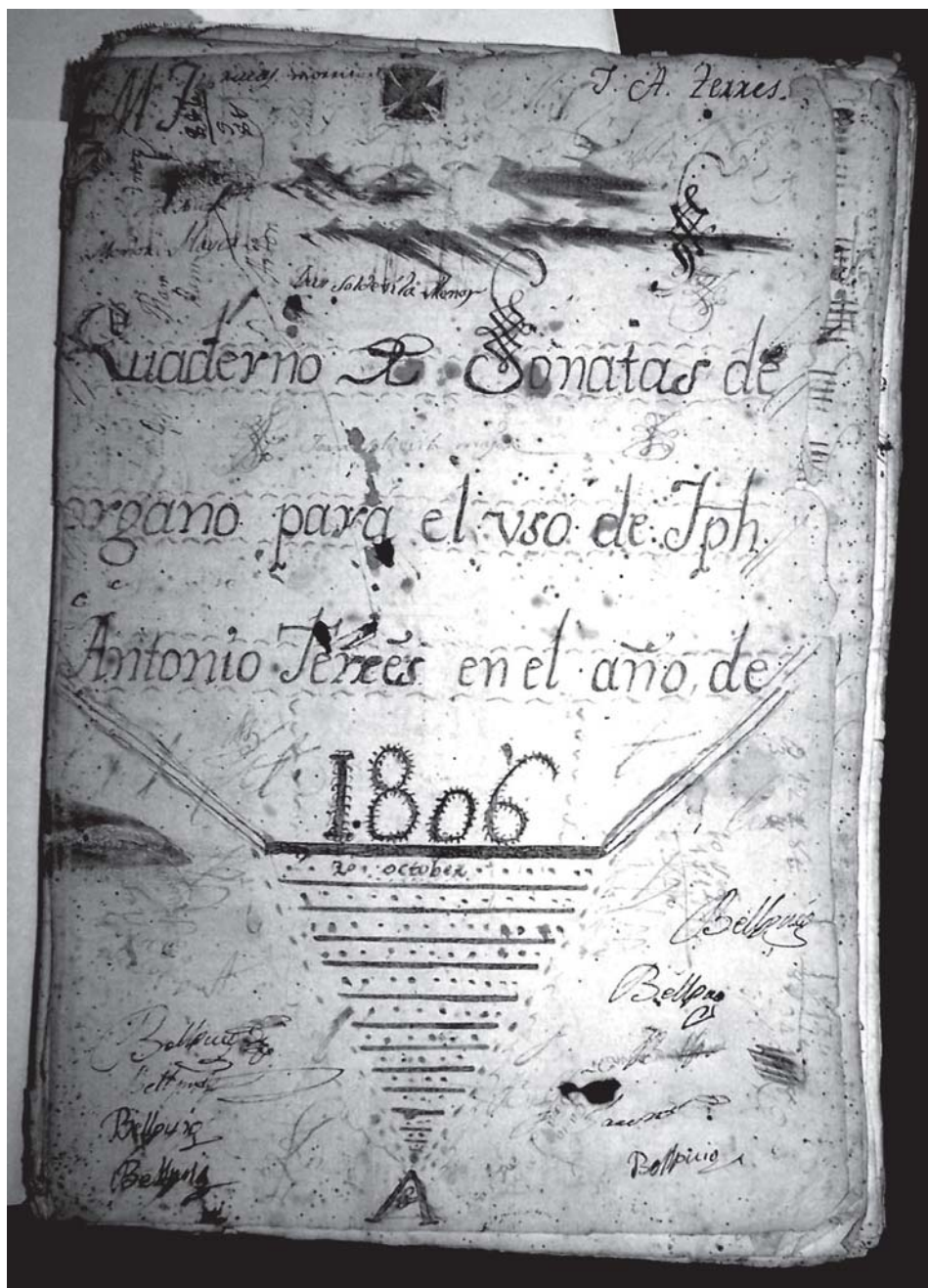
El primer pot ser el mateix Ignasi Bosch de la lletra de 1771 en què ja reconeix haver fet de manxador uns anys i haver-se-li augmentat les obligacions, raó per la qual demanava augment de sou (vid. annex).

6. Mestres de capella

Potser en més d'una ocasió s'acumulen els càrrecs amb organista, però no en trobem les confirmacions. Sí que sabem que, per acord amb la Comunitat de preveres, el mestre de capella tenia obligació de fer d'organista en determinades funcions celebrades per la Comunitat i, només en cas d'impossibilitat perquè no en sabés o per alguna altra causa, tenia l'obligació, llavors, l'organista.

També era el mestre de capella qui acostumava a fer els llibres de música per als diferents instruments; sovint trobem que és ell qui fa el càrrec de la compra de paper per a la música.

Quadern de sonates per a orgue d'Antoni Terrés, 1806 (APB)

El Ma^o de Capilla y Organiste de la V^{on} en todo el
 anyo gana Cada uno, quanto con el Pley de los D^{os} Cla-
 rios y Mandado en las Constitu^{en}o; y con el Decreto del
 Exmo J^{te} Marques, Conde, Duque de Soria, de 7. de Agosto
 de 1790. Distribuido en las horas siguientes —

à Matinay	492.
à laudy	281.
à Prima, 3, 6, y 9.	283.
à La Conventual	382
à Visperay	282
à Completas	181 $\frac{2}{3}$
	<hr/> 414811 $\frac{2}{3}$

En todo el anyo	2708.4
Y con el Pley de los D ^{os} Clarios, y lo Man- dado en Const ^{on}	108.4
Y en todo	<hr/> 2808.8

Són mestres de capella o mestres de cant:

Tomàs Ribera, procedent d'Anglesola, el 1620 i el 1621.⁸

Mossèn Gabriel Font almenys entre el 1626 i el 1631.

Mossèn Antoni Ferrer, el 1636.

Potser ho era mossèn Miquel Grasa, el 1665.

Pere Morreras el 1698 i el 1699.

Gabriel Llussà, el 1716.

Antoni Abellà (o Abella, o Avellà, o Avella), el 1719.⁹

Tomàs Ubach, abans organista (1719, 1729), passa després a mestre de capella.

Josep Terrés els anys 1791, 1804, 1805 i 1806.

Jaume Terrés entre els anys 1821 i 1834, amb l'únic dubte de l'any 1825, en què no apareix als comptes, però tampoc hi apareix cap suplent. Cal fer referència també al seu fill, Francisco Terrés, que opta al càrrec de sagristà el 1787 i sabem que en ocasions actuava de suplent de l'organista quan aquest era absent.

7. Altres músics

Tot i no ser, potser, el primer grup musical, sí que devia ser un grup important la cobla creada l'any 1698. Probablement per iniciativa del mestre de capella, Pere Morreras, el duc accedí a pagar els instruments de vent (dos tibles i un sacabutx) que el mateix mestre de capella s'encarregà de comprar. Cedia aquests instruments, més un tenor vell, als músics Joan Serra, serraller, Gabriel Prunera, ferrer, Josep Gassull, pagès, i Joan Teixidor, lo Camperol, que tocarien tible, sacabutx, tenor i tible, respectivament; el grup tocaria gratuïtament a l'església, en les festes de Sant Nicolau, Nadal, Pasqua de Ressurrecció i Pasqua de l'Esperit Sant, a les completes que es canten a les vigílies i, després, el dia de la festa, a missa major, vespra, completes i processó –si n'hi hagués–.¹⁰

Gairebé un quart de segle després, el 1723, hi ha una altra concòrdia entre Jacint Gomar, tinent governador de les baronies, els representants de l'ajuntament i els quatre músics de la cobla (són els tres primers que ja trobàvem a l'altra referència i només ha canviat l'últim, que ara és Andreu Majoral, tible). Concorren d'una part que els quatre músics tocaran a l'església parroquial, gratuïtament, en les quatre festes anyals i també acompanyant el sant viàtic quan s'hagi de dur

⁸ Suposem que vivint encara a Anglesola, fou quan el llogà com a cantor, l'any 1614, mossèn Avizanda, mestre de capella de Tàrraga, per cantar durant la setmana santa targarina, del dissabte de Rams al diumenge de Pasqua (MIRÓ, 2001, pàg. 161). Després de l'estada a Bellpuig com a mestre de cant, segurament passà a Lleida, on consta un Tomàs Ribera admès com a tenor (el 19 de juny de 1628), fins l'any 1630 (MUJAL, 1975, pàg. 162).

⁹ Els anys 1725 i 1726, però, consta com a organista Antoni Avella, que podria ser el mateix, o bé un fill seu.

¹⁰ MESTRE, 1988, pàgs. 11-12.

a algun malalt; a canvi, l'ajuntament lliurarà els músics de la composició d'allotjaments de tropes, de bagatges i de cànons.¹¹

D'aquests músics, veiem que un d'ells, Joan Serra, era, a més a més de músic de la cobla, un músic tradicional que, a les festes, feia l'acompanyament als balls de gitanes, de bastons, etc., amb el flabiol i el tamborí.

Un nou grau en aquest procés de consolidació es donà el 1754, en què als comptes de la Unió de preveres apareix un apartat amb el títol "De la música", en què despenen quaranta lliures en pagar els músics, vint-i-nou lliures i set sous en comprar dos violins i dos oboès i quatre lliures quinze sous i set diners en comprar cordes per als violins i canyes per als oboès; també despenen tres lliures i quatre sous en compondre el baixó o fagot i en fer dos faristols.

L'any 1756, el sou als músics munta ja noranta-dues lliures, i compren a més un violí usat perquè n'apregui un noi.

El 1757, el sou és de noranta-vuit lliures i quinze sous.

El 1759, el sou arriba al seu punt àlgid: cent una lliures; porta la precisió que és per a músics i cantors, precisió que s'anirà repetint en aquest apartat, en els anys posteriors.

El 1760, sou a músics i cantors de vuitanta-set lliures i quinze sous, però amb pagament extraordinari, a més d'aquesta quantitat, a Roc Gassull (contralt) i a Ramon Soler (tible) de set lliures a cada un.

El 1761, sou a músics i cantors seixanta-dues lliures, més gratificacions de dinou lliures a Ramon Soler, disset lliures a Antoni Roure i divuit lliures a Roc Gassull.

El 1762, sou a músics i cantors cinquanta-vuit lliures i mitja.

El 1763, sou global de setanta-sis lliures i gratificació als cantors Ramon Solé, Roc Gassull i Antoni Roure de vint-i-sis lliures.

El 1764, sou de setanta-sis lliures.

El 1765, sou de setanta-quatre lliures setze sous i vuit diners.

El 1766, sou de seixanta-dues lliures; però a les despeses extraordinàries paguen al músic Antoni Oliva (oboè) i al cantor Antoni Roure, catorze lliures a cada un.

El 1767, sou de seixanta lliures i sis sous; despeses extraordinàries: pagues als músics Antoni Oliva (oboè), Francesc Solé (tible) de quatre lliures, tretze sous

---

¹¹ MESTRE, 1987, 15.

i quatre diners a cada un, i al músic Antoni Roure (tible segon), per dos anys, catorze lliures.

L'any 1768 mor la duquessa Ventura Francesca i consta la dada que queda extingida la música a mig juliol per ordre expressa de sa excel·lència el nou duc, el seu fill successor.

La represa, en els pagaments de la Unió, és gradual, però mostra que el grup no es va desfer, sinó que aconseguí ajuts d'altres institucions o bé simplement va decreïxer l'activitat. Fins al 1780, la Unió només paga poc més d'una lliura als quatre músics per acompanyar la processó de Corpus.

L'any 1781, ja paguen set lliures i mitja entre els pagaments fets als cantors Antoni Majoral i Francesc Boixet, que han cantat a les *maitines* de Nadal i en altres celebracions, i a Antoni Roure i dos músics més, que han tocat els violins a la processó de Corpus.

El 1782, a músics i cantors “que han asistido con los violines y trompas a las festividades del año”, vint lliures i cinc sous. I entre 1783 i 1791 ronda el salari global unes quaranta-cinc lliures (quaranta-set, els dos últims anys).

Fem un salt en els comptes fins al període de 1804-1806, en què el sou es manté en cinquanta-cinc lliures dos sous i mig. I l'últim grup d'anys en què tenim comptes, 1821-1823 i 1829, torna a descendir a unes vint-i-cinc a trenta lliures, però hi ha pagues d'endarreriments que compliquen el càlcul net de despesa.

A aquest sou, és clar, cal afegir els pagaments de les confraries i altres associacions per a les seves festes patronals.

Veiem més bé l'abast del sou de la Unió quan considerem les festes per les que paga, que són les festes més genèriques. Ja vam poder apuntar-les pels comptes de l'any 1784, en què apareixen detallades. Recordem que eren:

Gener: dia de Reis i diumenge de Minerva.

Febrer: diumenge de Minerva.

Març: diumenge de Minerva.

Abril: Pasqua de Resurrecció i diumenge de Minerva.

Maig: diumenge de Minerva, Ascensió de Jesús i Pasqua de l'Esperit Sant.

Juny: Corpus Cristi.

Juliol: diumenge de Minerva.

Agost: diumenge de Minerva i Assumpció de Nostra Senyora.

Octubre: diumenge de Minerva.

Novembre: Tots Sants i diumenge de Minerva.

Desembre: Sant Nicolau, Immaculada Concepció de Nostra Senyora, Matines de Nadal (vigília, nit), missa major de Nadal i diumenge de Minerva.

I s'afegia la precisió que la Unió pagava la música de deu diumenges de Minerva, celebrats el tercer diumenge de cada mes, a excepció dels mesos de juny i de setembre, en què desplaçaven la celebració a Corpus i a la festa de Santa Creu respectivament.¹²

A grans trets, veiem com la cobla inicial de quatre músics amb instruments de vent (1698) es fa una mica més complexa, sis, el 1754, amb l'afegiment d'instruments de corda (dos violins), més un altre violí per a l'aprenentatge. Aquest grup més un o dos cantors laics i algun possible aprenent sense sou devia conjuntar amb el grup d'escolars i amb el grup de preveres, tots ells cantors.

8. Preveres cantors

El prevere que aconsegueix un dels set beneficis perpetus de la Unió i vol ingressar-hi, cal que primer compleixi uns serveis i sigui examinat de cant. Hi ha alguns casos en què es fa excepció i no són examinats, però aquesta norma d'examinar-los de cant cada vegada va esdevenint més rígida i les exigències més grans.

El primer acord que hem localitzat tingué lloc al capítol de la Unió celebrat el vint-i-set d'octubre de 1601, en què tots els membres de la Unió resolen no admetre cap sacerdot en els guanys de la Unió si prèviament no havia estat examinat de cant pel capellà major i uns altres dos capellans hàbils en cant; havia de mostrar la seva habilitat en cant pla i també havia de conèixer el cantoral dels salms. Llavors, previ pagament de vuit sous, seria admès, i no en altra manera.

La decisió, l'any 1619, d'aconduir un mestre de cant, parla de la necessitat d'ensinistrar en el cant els qui volen entrar a les distribucions. Cal, doncs, proveir en l'aprenentatge dels nous preveres, perquè puguin després examinar-se de cant.

La resolució segona de l'any 1663, recollida també a l'annex, insisteix en aquesta necessitat de ser examinat de cant: "se determinaren y resolgueren que no's pugue representar algun beneficiat de dita Communitat que no sie examinat de cant, a fi y effecte de ésser admès en dita Communitat dia y any sobre dit." I el fet que en consells posteriors facin referència a aquesta resolució de l'any 1663 per no admetre excepcions fa pensar que l'exigència en aquest àmbit anà creixent.

---

12. Per a tota aquesta secció hem resumit les dades que ja vàrem donar a MIRÓ, 1998, pàgs. 18-22.

Portada del Llibre de resolucions antic, 1601-... (APB)

Es notarà en una doble consideració: la primera és que va aconseguint-se major continuïtat de mestre de cant i, després, d'organista; la segona, que van implicant-se més en l'examen de cant.

Tot i que les referències a aquests exàmens són molt lacòniques en allò que fa referència al procediment i als continguts, sí que s'aprecia que en un primer moment és pràcticament el que diu el mestre de cant, allò que queda acordat. Gradualment, però, trobem la presència no només dels tres preveres acordats el 1601, sinó d'una bona part dels membres de la Unió quan el mestre de cant fa l'examen, i després de fer-lo, fan retirar l'examinat i el mestre de cant diu el seu parer; resolen ells, llavors, tornen a fer entrar l'examinat i li comuniquen la decisió presa.

L'any 1663, en què els preveres mossèn Tarrès i mossèn Vila demanen ésser examinats de cant, veiem que els examina un dels preveres beneficiats, mossèn Roca, que obre el gradual a l'atzar i els fa entonar l'introit de la missa de difunts (que és la part del llibre on s'ha obert); primer entona l'un, després l'altre, i després els fa algunes preguntes. Acabat l'examen i sortits els examinats, mossèn Roca comunica als altres preveres beneficiats que considera que no han mostrat prou suficiència. Resolen llavors que el capità primer de la Comunitat els digui que estan satisfets de la servitud que han fet, però que els cal aprendre més de cant i que hauran de tornar a presentar-se el proper dia assenyalat per a l'admissió.

L'obligació dels preveres que volen entrar a cobrar les distribucions és saber "cant pla", i no s'inclou el "cant d'orgue" com a obligatori sinó com a voluntari. Una altra de les normatives que han de seguir és l'obligació de callar quan són al cor i no és moment de cantar; els preveres més vells tenien dret a cridar l'atenció als més joves, si parlaven, i a la segona vegada ja eren sancionats.

9. Escolans

Hi haurà també xantres o cantors, a més dels preveres. Escolà major i tres escolans menors (les veus blanques), quan trobem el grup al complet. Reforç d'escolanies de l'entorn a les festes importants, igual que passa amb els músics.

A través de la comptabilitat de la Unió sabem que foren escolans: Jaume Majoral (1791 escolà Major), Manuel Bosch (1791 escolà menor, 1804-1806 M), Ramon Oliva (1791 m), Roc Bosch (1791 m), Josep Martí (1804-1805 m), Antoni Terrés (1804-1805 m), Llorenç Felip (1804-1805 m), Pau Terrés (1806 m), Josep Bosch (1806 m), Antoni Vila (1806 m), Joaquim Boixet (1821-1822 m), Francesc Terrés (1821-1824 m, 1825-1826 M), Baltasar Bonet (1821-1826 m), Joan Bosch (1823-1826 m), Felip Bosch (1825-1831 m), Ramon Bosch (1827-1832 m), Josep Nuix (1827-1828 m), Josep Elies (1829 m), Antoni Vidal (1830-1832 m), Manuel Badia (1833-1834 m), Francesc Minguell (1833-1834 m) i Josep Llobera (1833-1834 m).

També sabem d'algun cas d'escolà o cantor procedent de Bellpuig que entra a l'escolania de la seu de Lleida, com és el cas d'Espígol (cantor, el 22 de juny de 1556), Jacinto Gassull (escolar, el 25 de setembre de 1729; el 1788, essent cantor tenor, se li concedeix la jubilació) i Melcior Abelló (escolar, el 2 de setembre de 1744), en base a MUJAL, 1975, pàgs. 156, 170 i 171.

10. Campaners

Tot sovint, no són precisats els noms dels campaners, ans són al·ludits amb el nom genèric de l'ofici; tot i així, en casos que hem pogut precisar-los veiem com hi ha una certa continuïtat en l'ofici, tot i que el sou a cobrar venia distribuït a través de diverses institucions i també podien rebre gratificacions de particulars; no podia ser, però, ofici que donés prou per viure, i el campaner el compaginava amb un altre ofici.

Des del moment que hi hagué rellotge al campanar, suposem que eren també ells els encarregats de donar-hi corda.

Foren campaners:

Rafel Tort el 1680.

Joan Tosset 1687-1689.

Joan Sala 1691.

Antoni Flores 1791, 1804, 1805, 1806.

Francesc Bosch 1821-1834

11. Les dades

Una colla de dades que hem recollit i que hem usat per a aquest article, les precisem tot seguit, amb la font respectiva d'on han estat tretes. Quan només precisem notari, els llibres són del fons notarial de l'arxiu de Cervera; en cas de referència a llibres de notari eclesiàstic o simplement que es conserva a l'Arxiu Parroquial de Bellpuig, ja ho indiquem.

Els llibres de les confraries, amb referència directa, es conserven a l'Arxiu Parroquial. Els comptes de la Unió, en canvi, a què també fem referència sense més precisió, són conservats a l'arxiu cerverí, fons comarcal, Bellpuig. Si la dada ha estat comentada anteriorment en algun treball, donem la referència en notació americana, com hem anat fent també durant el treball.

Les dades són:

1621 (juny, 8) Tomàs Ribera, mestre de cant a la vila de Bellpuig (notari Francesc Gener, plec solt).

1626 (juny, 24) testimoni en un acte notarial mossèn Gabriel Font, mestre de cant (APB, notari Antoni Borràs, capellà major, *Manual 1626 i ss.*, 9 r).

1628 testimoni en un acte notarial mossèn Gabriel Font, mestre de capella de l'església de Bellpuig (APB, notari Antoni Borràs, capellà major, *Manual 1626 i ss.*, 31 v).

1629 (juliol, 16) és examinat de cant mossèn Francesc Janer, prevere, per mossèn Gabriel Font, mestre de cant de la Unió; no el considera prou apte i resolen que assisteixi al cor durant un mes i després torni a ser examinat i, si ha esdevingut prou hàbil, sigui aprovat i cobri llavors les distribucions. A l'agost torna a examinar-lo mossèn Gabriel Font i admet que ha après i és prou hàbil, i que millorarà encara (APB, *Llibre de resolucions i consells de la Unió, 1601-1665*, 39v).

1630 (juny, 28) Gabriel Font, mestre de cant, demana l'aniversari del dilluns, el del dimecres de les ànimes i la missa que es diu cada dissabte del Roser, i li són concedits per acord de tota la Unió (APB, *Llibre de resolucions i consells de la Unió, 1601-1665*, 40r).

1631 (abril, 22) Gabriel Font, mestre de cant, i Jaume Grasa, mestre d'orgue de la vila de Bellpuig, actuen de testimonis en un acte notarial (APB, notari Antoni Borràs, capellà major, *Manual 1626 i ss.*, 245).

1636 (juny, 13) mossèn Antoni Ferrer, mestre de cant de l'església de Sant Nicolau (APB, notari Antoni Borràs, capellà major, *Manual 1626 i ss.*, part sense foliar).

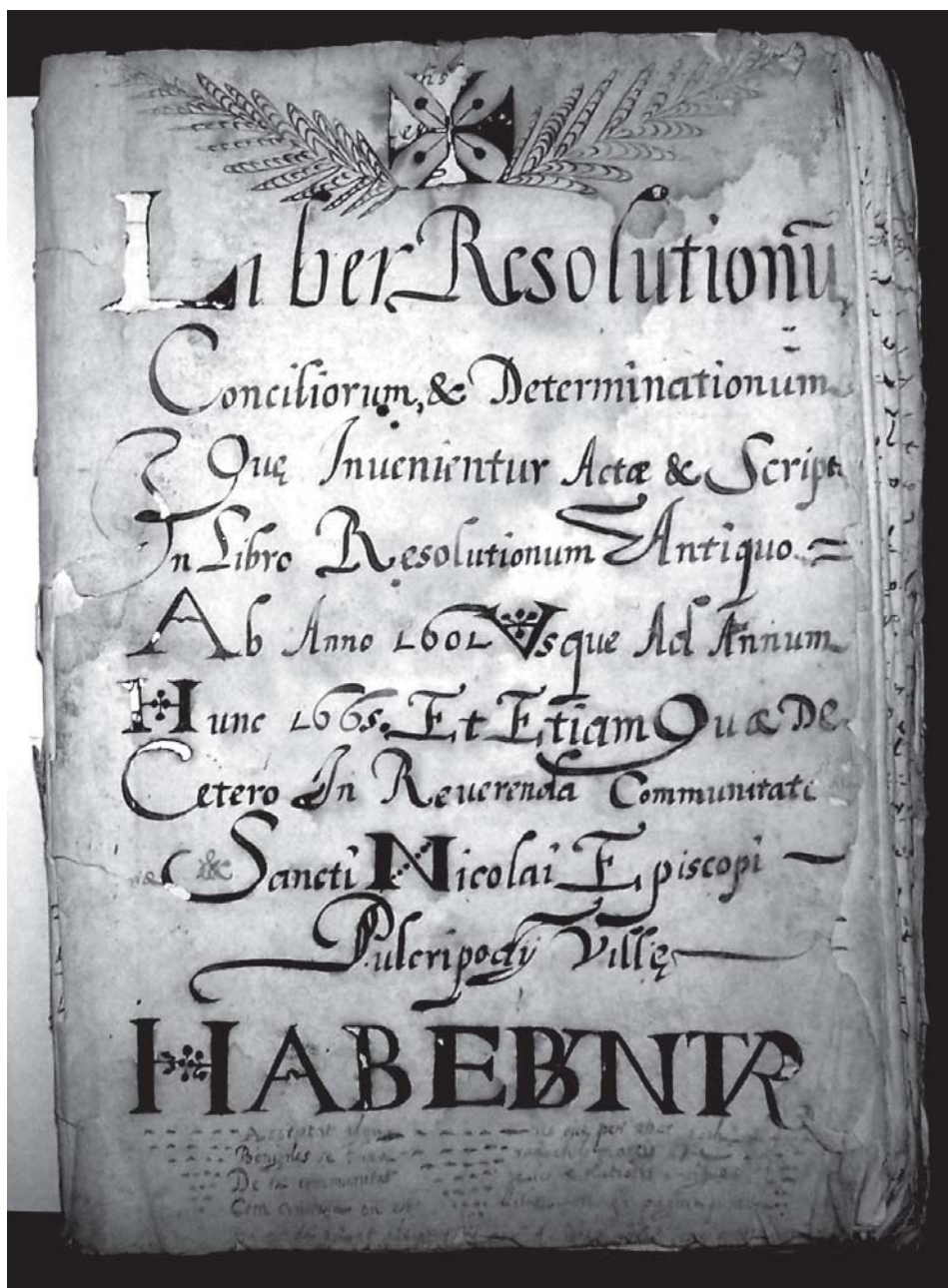
1665 (compte global d'any) han despès cinc sous per dues mans de paper blanc a mossèn Miquel Grasa, per fer llibretes als minyons per cantar els misereres a la quaresma (Confr. St. Crist, 23 r).

1679 (setembre, 30) despesa de tres sous a un minyó per anar a fer venir un organista d'Arbeca (Confr. St. Crist, 36 r).

1686 (juliol, 6) els paers de Bellpuig paguen vint-i-vuit dobles a Antoni Vidarte, mestre d'orgues, de Pamplona, en part i paga de la construcció de l'orgue nou (notari Antoni Tomàs, *Manual*, 235). LLOBET, 2002, 18.

1687 (setembre) Joan Tosset, campaner, cobra una lliura per tocar els dissabtes dels tercers diumenges i a l'aniversari dels confreres (Confr. St. Crist, 45r); (setembre, 14) cobla de Cervera, nou lliures i vuit sous (Confr. St. Crist, 45r).

1688 (juny) els llicenciats Jeroni Tarrés i Josep Vila no són admesos com a beneficiats per haver estat declarats inhàbils en l'examen de "canto llano" TORRES, 1990, 41; (compte global, octubre, 2) Joan Tosset, campaner, i Joan

Portada del Llibre de resolucions 1601-1665 (APB)

Boldú cobra disset lliures i divuit sous per la cantoria i la cobla de ministrils de Cervera (Confr. St. Crist, 46r); (octubre, 5) són entesos en l'orgue a la vila de Bellpuig el doctor Josep Roca, prevere, i el reverend Josep Boldú, prevere, ambdós beneficiats i, per tant, pertanyents a la Unió de preveres de la vila¹³ (notari Joaquim Rossell, *Manual*, f. 279) LLOBET, 2002, 19.

1689 (octubre, 27) el reverend Josep Boldú rep, per la cantoria i cobla de ministrils de Cervera, disset lliures i divuit sous, i Joan Tosset continua de campaner (Confr. St. Crist, 46 r).

1690 (compte global) Mossèn Boldú cobra el salari de la cantoria del dia de Santa Creu de 1689, dinou lliures un sou, i del cant dels misereres de la quaresma de 1690, una lliura un sou (Confr. St. Crist, 47 r); la cobla de Guimerà, per tocar el dia de Santa Creu de Setembre, cobra nou lliures i quatre sous (Confr. St. Crist, 48 r).

1691 (compte global) els músics de Guimerà cobren vuit lliures i vuit sous, i el campaner és Joan Sala (Confr. St. Crist, 49 r).

1692 (octubre, 7) Josep Roca, juris utriusque doctor, i Josep Boldú consten ambdós com a preveres i beneficiats, pertanyents a la venerable Unió (notari Joaquim Rossell, *Manual*, 576 r).

1698 (maig, 4) Pere Morreras, mestre de capella de Bellpuig, reconeix haver rebut vint-i-cinc lliures del tresorer Pere Gomar per concòrdia entre la Comunitat de preveres i la Unió (notari Joaquim Rossell, *Manual*, 271 r/v).

1699 (gener) Pere Morreras, mestre de capella (notari Joaquim Rossell, *Manual*, 48v).

1703 (comptes globals agost, 18) als ministrils per la festa de setembre 1702, tres lliures deu sous, i a mossèn Boldú, per tenir un minyó de Cervera per cantar a la festa (Confr. St. Crist, 60 r); a mossèn Boldú per cantar els divendres de quaresma el Miserere i en la processó del Dijous Sant a fals bordó, set lliures (Confr. St. Crist, 60 v).

1704 (comptes setembre, 13) al reverend mossèn Boldú, per cantar a cant d'orgue i la cantoria pel cant de completes la vigília i el mateix dia de la festa de Santa Creu 1703, tretze lliures, i als ministrils cinc lliures i deu sous (Confr. St. Crist, 62 r).

1707 (comptes globals) a mossèn Domingo Castanyer, mestre de capella de Cervera, per dotze cantors, vint-i-quatre lliures, i a mossèn Josep Boldú que

---

13. En el document tots dos consten com a organistes, però, o bé l'un tenia el càrrec d'organista i l'altre li feia de substitut o bé l'altre era mestre de cant i, per a la Comunitat de preveres, tenia l'obligació d'actuar d'organista, com hem trobat que era preceptiu, en algun document (document número 5, de concòrdia entre la Comunitat i la Unió de preveres (1690-1699), a TORRES, 1990, 50-57).

portava el pondus, dues lliures setze sous, per cantar a la vigília completes i goigs a cant d'orgue, el dia de la festa a la missa, dos "villansicos" a la processó, algun psalm a vespres i el Magnificat, per Santa Creu de setembre de 1706; als ministrils de Bellpuig, per la festa, cinc lliures (Confr. St. Crist, 70 r).

1715 (compte global) Josep Puig, clergue, mestre de capella de Cervera, cobra quatre dobles per la música i un ral de vuit mossèn Boldú, així com vuit lliures els ministrils de Cervera, dels quals quedaren malcontents perquè no volgueren tocar a la nit de la festa per ballar; anaren a cercar els músics i els tornaren a Cervera amb dos carros; Joan Serra, serraller, cobra vuit sous per sonar tamborino i flabiol al ball de bastonets, a la processó (Confr. St. Crist, 79 r)

1716 (febrer, 25) Josep Boldú segueix de beneficiat a la vila; l'honorable Gabriel Llussà és mestre de cant (notari Joan Serra, *Manual*, f. 255r); (compte global) els ministrils de Sarral cobren tretze lliures per la festa de Sta. Creu de setembre, i Joan Serra, serraller, cobra per tocar el flabiol i el tamborí al ball de gitanes (Confr. St. Crist, 80 v).

1718 (compte global) als ministrils de Sarral, per la festa de Sta. Creu de 1717, tretze lliures (Confr. St. Crist, 82 r).

1719 (novembre) Antoni Abellà, mestre de cant (notari Joan Serra, *Manual*, 96v).

1723 concòrdia entre l'ajuntament i els quatre músics, Joan Serra, serraller (tible), Gabriel Prunera, ferrer (sacabutx), Josep Gasull, pagès (tenor), i Andreu Majoral, teixidor de lli (tible), perquè toquin de franc a les quatre festes anyals i tot acompanyant el viàtic quan calgui, i a canvi els fan francs d'allotjaments, bagatges i cànon (notari Ignasi Ribes Soldevila, *Manual*) MESTRE, 1987

1725 (gener, 9) el reverend Antoni Avellà, prevere, és músic de l'orgue de l'església parroquial de Sant Nicolau de Bellpuig (notari Rafael Soler, *Manual*, 43 v)

1726 (maig, 7) el reverend Antoni Abellà, prevere, és músic de l'orgue de l'església parroquial de Sant Nicolau de Bellpuig (notari Rafael Soler, *Manual*, 66 v).

1729 (març, 15) Tomàs Ubach, organista, fa de testimoni en un acte notarial (APB, notari Joan Baptista Teixidor, capellà major, plects s. f.).

1731 (compte global) als cantors de Lleida vuit lliures i vuit sous, als cantors de Bellpuig una lliura i set sous i als músics de Bellpuig una lliura i set sous, per la festa de Sta. Creu de 1730 (Confr. St. Crist, 93v).

1738 (compte global) als músics de la vila tres lliures, als músics de Juneda sis lliures i fer-los la vida dues lliures i quatre sous, i a Josep Guargues per tocar el dia de la festa, deu sous, per Sta Creu de setembre de 1737 (Confr. St. Crist, 99 r).

1739 (compte global) als músics sis lliures i mitja, al campaner una lliura i a Anton Majoral per tocar catorze sous i quatre diners, festa Sta. Creu de 1738 (Confr. St. Crist, 101 r).

1740 (compte global) als músics cinc lliures i fer-los la vida una lliura i divuit sous, al mestre de capella de les Borges dues lliures i cinc sous, a Josep Guargues nou sous i al pare Inglada una lliura sis sous, per Sta. Creu de 1739 (Confr. St. Crist, 102 v).

1741 (agost) testimoni Tomàs Ubach, mestre de cant (notari Rafael Soler, *Manual*, 296v).

1745 (febrer, 22) Baltasar Gaja, organista de la vila de Bellpuig (notari Rafael Soler, *Manual*, f. 107v).

1747 (compte global, setembre, 20) als músics quatre lliures i setze sous, fer-los la vida cinc lliures dinou sous, Josep Guargues deu sous i al mestre de capella de les Borges i al seu company quatre lliures quatre sous, per la festa de Sta. Creu (Confr. St. Crist, 103 v).

1751 (compte global) a la música per l'església i per ballar vint-i-dues lliures i mitja, i fer-los la vida tres lliures, a Joan Ribes per tocar la gaita set sous sis diners, a Esteve Maronda quinze sous i a un religiós per ajudar a cantar, xocolata, tretze sous, festa Sta. Creu 1750 (Confr. St. Crist, 112 v).

1752 (compte global) a la música de Lleida i cobla trenta-vuit lliures, catorze sous i sis diners, i fer-los la vida tres dies, deu lliures, i portar-los i tornar-los dues lliures i vuit sous, festa Sta. Creu 1756 (Confr. St. Crist, 116 r).

1753 (compte anyal) per assistència del baixó, dues lliures i cinc sous; al fuster, per la porta de l'orgue, una lliura i dos diners (Unió, comptes).

1754 (compte anyal) compren dos violins i dos oboès que valen vint-i-nou lliures i set diners, despesa en cordes per als violins i canyes per als oboès de quatre lliures quinze sous i set diners, compondre el baix i dos faristols per als músics tres lliures quatre sous, i gratificació als músics de quaranta lliures (Unió, comptes).

1755 (compte anyal) gratificació als músics de quaranta lliures i despesa en paper, cordes pels violins i altres coses de la música quatre lliures dotze sous i mig; compondre l'orgue dues lliures setze sous vuit diners (Unió, comptes).

1756 (compte anyal) una raima de paper blanc, cordes pels violins i compondre el baixó quatre lliures quinze sous i mig, i per un violí ordinari que es comprà perquè comencés a aprendre'n un noi dues lliures cinc sous (Unió, comptes).

1757 (compte anyal) pels salaris dels músics noranta-vuit lliures i quinze sous, i per la gratificació als músics per l'any 1756 noranta-dues lliures, i per paper,

cordes pels violins i altres coses quatre lliures un sou i mig; compondre les manxes de l'orgue dues lliures onze sous nou diners (Unió, comptes).

1758 (compte anyal) al mestre de capella, per tres mans de paper per treballar obres de música, cinc sous (Unió, comptes).

1759 (compte anyal) pels salaris a músics i cantors cent una lliures i per paper per compondre algunes obres per a la música onze sous i vuit diners (Unió, comptes)

1760 (compte anyal) un missal i un diürn per al cor nou lliures sis sous i tres diners; per compondre el breviari del cor tres lliures tres sous i nou; pels salaris a músics i cantadors vuitanta-set lliures quinze sous; per paper per compondre obres de música catorze sous i mig; per gratificació a Roc Gassull, contralt, set lliures; per gratificació a Ramon Soler, per cantar el tible primer i no tenir tampoc salari, set lliures; per llums i carbó als músics pels assaigs de nit, a les matines de Nadal una lliura (Unió, comptes).

1761 (compte anyal) per registres dels llibres de cor dos sous i mig; pels salaris a músics i cantors seixanta-dues lliures; per la gratificació a Ramon Soler dinou lliures; per la gratificació a Antoni Roure disset lliures; per la gratificació a Roc Gassull divuit lliures; per llums i carbó als músics per als assaigs de nit, a les matines de Nadal, una lliura; mitja resma de paper per compondre obres de música una lliura i quatre sous; compondre les manxes de l'orgue quatre lliures cinc sous i mig (Unió, comptes).

1762 (compte anyal) salaris a músics i cantors cinquanta-vuit lliures i mitja; paper per a obres de música i carbó i llum per a les proves de nit una lliura i catorze sous (Unió, comptes); (compte global) la música de Lleida vint-i-una lliures dinou sous, fer-los la vida nou lliures i portar-los i tornar-los quatre lliures quatre sous, festa Sta. Creu 1761 (Confr. St. Crist, 119 r).

1763 (compte anyal) al mestre de capella pel paper i treball de posar en solfa el rés nou de la Puríssima Concepció deu sous; salaris de músics i cantors setanta-sis lliures; gratificació a Ramon Solé, Roc Gassull i Antoni Roure, cantors, vint-i-sis lliures; paper per a obres de música i carbó i llum per a les proves de nit dels músics una lliura catorze sous (Unió, comptes).

1764 (compte anyal) salari a músics i cantors setanta-sis lliures; primera paga de compondre l'orgue cinc-centes lliures; primera paga a Andreu Pàmies de Lleida, per la caixa de l'orgue cent vint lliures (Unió, comptes).

1765 (compte anyal) salaris a músics i cantors setanta-quatre lliures setze sous i vuit diners; total obres orgue sis-centes cinquanta-tres lliures cinc sous quatre diners; pis de l'orgue trenta-una lliura vuit sous nou diners; treball a l'orgue en fusta vint-i-tres lliures catorze sous, ferro sis lliures i mitja i claus deu lliures, així

com nou-centes cinquanta rajoles (Unió, comptes); (compte global) la música vint-i-sis lliures dotze sous i mig, fer-los la vida deu lliures, portar-los i tornar-los dues lliures setze sous, músics dels balls tres lliures, per portar i tornar el músic Majoral de Tamarit una lliura tretze sous, festa Sta. Creu 1764 (Confr. St. Crist, 121 v i 122 r).

1766 (compte anyal) fer compondre un violí onze sous i tres diners; a Antoni Oliva, tocar oboè, gratificació catorze lliures; a Antoni Roure, cantor, gratificació catorze lliures; salaris a músics i cantors seixanta-dues lliures; una colla de despeses a l'orgue que munten mil quaranta-sis lliures deu sous i dos diners (Unió, comptes); (compte global) la música trenta lliures, portar i tornar els músics de les Borges tres lliures i onze sous, portar i tornar els músics a Cervera i Tàrraga una lliura i mitja i portar i tornar els músics a Tamariu quatre lliures i mitja, i als músics dels balls una lliura i vuit sous, potser de Sta Creu de 1765 i 1766 (Confr. St. Crist, 223 r).

1767 (compte anyal) a Antoni Oliva, tocar oboè any anterior, quatre lliures tretze sous quatre diners; a Francisco Solé, tible fins l'any 1766 inclòs, quatre lliures tretze sous quatre diners; a Antoni Roure, tible segon, pels anys 1766 i 1767, catorze lliures; salaris a músics i cantors seixanta lliures i sis sous; despeses a l'orgue per cent vuitanta-dues lliures un sou sis diners (Unió, comptes); (compte global) música de la festa vint-i-sis lliures cinc sous, vida deu lliures i portar-los i tornar-los de les Borges i de Tàrraga quatre lliures quatre sous, als músics dels balls una lliura dos sous i sis diners, i tornar el músic a Tamarit una lliura i mitja (Confr. St. Crist, 223 v).

1768 (compte anyal) salaris dels músics fins a mig juliol, en què quedà extingida la música per ordre de sa Excel·lència, vint-i-quatre lliures divuit sous i quatre diners; vuit vares de cinta per a registres per als llibres del cor cinc sous quadre diners (Unió, comptes).

1769 (compte anyal) refinar l'orgue nou lliures i sis lliures quatre sous (Unió, comptes).

1770 (compte anyal) als quatre músics per anar a tocar a la processó de Corpus una lliura; per compondre els llibres del cor vuit lliures i cinc sous; una clau per a l'armari del cor i encaixos pels llibres una lliura; corda per a la campaneta del cor onze sous (Unió, comptes).

1772 (compte anyal) un ferro per a la manxa de l'orgue nou sous (Unió, comptes); (compte global) als músics dels balls dues lliures vuit sous quatre diners, música de la festa trenta-sis lliures dos sous i mig, fer-los la vida dos dies i mig catorze lliures, per tornar els músics a Tàrraga i Cervera quinze sous, al manxador per manxar a completes un sou, festa Sta. Creu 1771 (Confr. St. Crist, 228 v).

1773 (compte anyal) refinar l'orgue cent trenta-cinc lliures (Unió, comptes).

1774 (compte global) músics de Lleida quaranta lliures i mitja, músics de Tarragona nou lliures quinze sous, músics dels balls una lliura i mitja, fer la vida als músics tres dies vint-i-sis lliure i mitja, el carro i un dia d'anar a Lleida 9 lliures, dues cavalcadures dos dies una lliura i mitja, festa Sta. Creu 1773 (Confr. St. Crist, 229 v).

1775 (compte anyal) als músics que assistiren a la processó de Corpus amb els instruments una lliura (Unió, comptes).

1776 (compte anyal) als músics que assistiren a la processó de Corpus amb els instruments una lliura (Unió, comptes).

1777 (compte anyal) una peça de corda per a la campana del cor divuit sous i nou diners; fuster, adobs a l'orgue, nou lliures quinze sous (Unió, comptes).

1778 (compte anyal) als músics que assistiren a la processó de Corpus amb els instruments una lliura i dos sous i mig; corda per a la cortina de la O del cor (Unió, comptes).

1779 (compte anyal) als músics que assistiren a la processó de Corpus amb els instruments una lliura i mitja (Unió, comptes).

1780 (compte anyal) als músics que assistiren a la processó de Corpus amb els instruments una lliura dos sous i mig; tela, veta i "echura" de compondre les ventalles del cor i altres adobs set lliures onze sous i mig (Unió, comptes).

1781 (compte anyal) a Antoni Majoral i Francisco Boixet per haver cantat a les *maitines* de Nadal i altres dies, i a Antoni Roure i altres dos companys per haver assistit amb els violins a la processó de Corpus set lliures i mitja (Unió, comptes).

1782 (compte anyal) als músics i cantors que han assistit amb violins i trompes a les festivitats de l'any vint lliures cinc sous; al fuster Nuix per haver fet el faristol i la tarima del cor dues lliures catorze sous i nou diners; Vila, arreglar les manxes de l'orgue quinze lliures dinou sous vuit diners (Unió, comptes).

1783 (compte anyal) als músics i cantors que han assistit a les funcions de l'església quaranta-tres lliures disset sous i mig; Oró, compondre les manxes de l'orgue, catorze lliures disset sous nou diners (Unió, comptes).

1784 (compte anyal) als músics per les festes en què toquen quaranta-quatre lliures i cinc sous -són per assistir a les funcions, cobrant cada un set sous i mig per funció-; compondre les manxes, dues lliures un sou un diner (Unió, comptes).

1785 (compte anyal) músics quaranta-cinc lliures; compondre algunes cadires del cor i alguns adobs a l'orgue dues lliures quatre sous i nou diners (Unió, comptes).

1786 (compte anyal) músics quaranta-cinc lliures; compondre les manxes de l'orgue una lliura cinc sous i deu diners (Unió, comptes).

1787 (compte anyal) músics quaranta-cinc lliures; compondre el faristol del cor dues lliures dotze sous i mig (Unió, comptes).

1790 (novembre, 13) en el repartiment de distribucions anuals de la venerable Unió de preveres corresponen dues-centes vuitanta lliures al mestre de capella i també dues-centes vuitanta lliures a l'organista (FC, Bellpuig, carpeta 11, plec solt).

1791 (compte anyal) al fuster per desfer i tornar a col·locar la caixa de l'orgue cent divuit lliures tres sous i mig, al paleta per l'obra de col·locar l'orgue cent seixanta lliures i al soguer per les cordes per les manxes de l'orgue set lliures (Unió, comptes).

1809 a la segona meitat de l'any vingueren els francesos a la vila i feren molts estralls a l'església, on cremaren portes, finestres, bancs i orgue. BACH, 1972, 239.

1822 (abril, 1) formaven part de la Unió Josep Antoni Terrés, sagristà llec, absent, i Joaquim Teixidó, organista, llec, absent (informe de Miquel Vila, capellà major, sobre l'estat de la parròquia, enviat al governador militar de Lleida) TORRES, 1990, 24; (compte anyal) compondre les manxes de l'orgue quatre sous i mig (Unió, comptes).

1826 (compte anyal) al fuster per les manxes de l'orgue dues lliures sis sous i tres diners (Unió, comptes).

1833 (compte anyal) recomposició de les manxes de l'orgue deu lliures deu sous i cinc diners (Unió, comptes).

1845 un incendi a l'església afecta l'orgue. BACH, 1972, 251.

12. Cloenda

Hem vist al llarg del treball com des d'un primer moment en què es crea la Unió de preveres amb el patronatge del duc, hi ha ja establerta una situació ideal en què l'aspecte musical, lligat a les funcions religioses, és tingut en compte.

Sous per a mestre de capella i per a organista, també per a una reduïda escolania (escolà major i tres escolans menors), i obligació als preveres beneficiats de ser experts en cant pla.

La realitat, però, presenta prou indicis que aquesta situació ideal no s'aconsegueix plenament fins ben avançat el segle XVII, i que s'amplia amb la creació d'un grup de músics de primer, i després amb la fixació també d'oficis i sous per a ells dins de la Unió (segona meitat del XVIII), amb interrupcions i repeses que porten ja al XIX, essent el moment més crític a mitjan juliol de 1768, en què, després de morta la duquessa i celebrats els funerals, el duc – el fill hereu- decideix extingir la música (potser com una mostra més de dol); l'afecció i el grup estaven creats, però, i també en aquesta ocasió hi hagué represa.

Avançar en el XIX ens porta a un canvi d'època i queda fora de l'abast cronològic d'aquest treball, encara que ens hi hàgim permès alguna incursió.

Tot i aconseguir un grup musical important per als oficis religiosos i que en determinades festes devia tocar fora de l'església –i no només a les processons–, hem comprovat també per les dades recollides que, en les grans celebracions patronals, hom els considera insuficients i lloga grups forasters d'un entorn ampli (que arriba a Tamarit, Lleida, Tarragona, Cervera i Agramunt, per traçar el perímetre màxim, i Juneda, Borges, Sarra, Verdú i Tàrraga, si considerem el perímetre més immediat).

Bibliografia

Antoni BACH I RIU, *Bellpuig i la seva antiga baronia al Pla d'Urgell*, Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1972.

Josep Maria LLOBET I PORTELLA, "Documents sobre la fabricació d'un orgue per a l'església parroquial de Bellpuig (1686-1688)", a *Miscel·lània d'estudis. Quaderns de El Pregoner d'Urgell* núm. 13. Bellpuig, 2000, pàgs. 17-20.

Esteve MESTRE I ROIGÉ, "Notícia sobre una cobla a Bellpuig, l'any 1723" a *El Pregoner d'Urgell*, núm. 187 (18.07.1987), pàg. 15.

..., "Més sobre els músics de Bellpuig", a *El Pregoner d'Urgell*, núm. 201 (20.02.1988), pàgs. 11-12.

..., "Dos contractes importants: l'orgue i obres a l'església (1764-65)", a *El Pregoner d'Urgell*, núm. 286-287 (10.09.1991), pàgs. 33-36.

..., "Un càrrec important a Bellpuig: el de sagristà", a *El Pregoner d'Urgell*, núm. 341 (20.12.1993), pàgs. 45-46.

Ramon MIRÓ I BALDRICH, "L'administració de la Unió de preveres de Bellpuig a la segona meitat del segle XVIII i primer terç del XIX (primera part)" a *Miscel·lània d'estudis. Quaderns de El Pregoner d'Urgell* núm. 10. Bellpuig, 1997, pàgs. 11-33.

..., "L'administració de la Unió de preveres de Bellpuig a la segona meitat del segle XVIII i primer terç del XIX (segona part)" a *Miscel·lània d'estudis. Quaderns de El Pregoner d'Urgell* núm. 11. Bellpuig, 1998, pàgs. 11-44.

..., "Música i església a Tàrrega (del segle XV a inicis del XVIII)" a URTX, núm. 14 (Tàrrega, abril de 2001), pàgs. 151-198.

..., "El culte a la Verge dels Dolors a Bellpuig" a *Miscel·lània d'estudis. Quaderns de El Pregoner d'Urgell* núm. 17. Bellpuig, 2004, pàgs. 19-38.

..., "La Unió de preveres de la baronia: visita de Domingo Firmat (1784) i inventari de l'arxiu i del cor" a *Miscel·lània d'estudis. Quaderns de El Pregoner d'Urgell* núm. 18. Bellpuig, 2005, pàgs. 9-60.

Jaume TORRES I GROS, *Història de l'església i parròquia de Santa Maria i Sant Nicolau de la vila de Bellpuig*. Bellpuig, 1990.

ANNEX DOCUMENTAL

1.

1526 (l'original llatí)

Còpia/traducció, sense datar, de la butlla fundacional de la Unió de preveres (fragment).

AHCC, Fons Comarcal. Bellpuig, carpeta núm. 13, plec

Y que desde entonces y en adelante perpetuamente fuessen siete perpetuos capellanes en el orden de presbiterado constituidos, tenidos a celebrar en dicha iglesia de Bellpuig missas y otros divinos oficios en las oras canónicas diurnas y nocturnas, y uno de dichos capellanes (que se nombrase mayor) ejercerá la cura de almas de los parroquianos y regirá y gobernará el oficio del notariato o escrivania. Y otro de los siete capellanes residir personalmente en dicha cassa. Y quatro muchachos o escolares ser presentes en la celebración de las cossas divinas y obsequios. Y un cantor o maestro de canto périto concurra continuamente a dicha celebración, enseñando a los muchachos. Y un organista tocar el órgano en los tiempos devidos y oportunos. Y un sacristán tener especial cuydado en la limpiessa, ornamentos y aparatos de la misma Iglesia de Bellpuig, y tocar las campanas y hacer lo demás perteneciente al oficio de la sacristia. Y escolares de otras iglessias y partes de éstas en las quales avia collegio o congregación de muchos presbíteros. Y que dichos cantor, organista y sacristán// cantor, organista y sacristán (sic) a su voluntad y arbitrio, sin authoridad y licencia del ordinario del lugar o de otro qualquier (sic).

Y que a cada uno de dichos capellanes mayor y otros, cantor, organista, sacristán y escolares se ministrassen, según ordenaría dicho Raymundo Conde, convenientes rédditos constituhidos en quotidianas districiones de los frutos y provendas de dicha massa común, para passar su congrua vida.

2.

Bellpuig, 1601, octubre, 27

Capítol de la Unió de preveres en què resolen no admetre cap sacerdot en les ganàncies de la Unió si abans no ha estat examinat i declarat hàbil en cant pla.

APB, Llibre de les resolucions i consells en la Comunitat de preveres i beneficiats perpetus de l'església de Sant Nicolau, 1601-1665, f. 20 v

1601

Disapte, als 27 de octubre de 1601, fou juntat capítol en la iglésia parroquial de Bellpuig, en lo qual foren present[s] los reverents mossèn Francesc Borràs, capellà major, mossèn Jaume Vilamajor, mossèn Pere Gener, major, mossèn Francesc Siurana, mossèn Pere Gener, menor, mossèn Bernat Sabater y mossèn

Pere Conesa. Y en dit capítol fou determinat que no pogués ser admès en les ganàncies de la Unió ningun sacerdot que primerament no fos examinat per lo capellà major y altres dos capellans àbils en lo cant pla, y després de examinat, vist ésser àbil y sabent conèixer la cantoria dels salms, per los vuit sous fos admès, e no en altra manera. E de la determinació de dit capítol se donà raó al excel·lentíssim senyor don Anton de Cardona, duch de Sessa, en de del any (tot en blanc), tornant sa excel·lència de Roma, y manà se guardàs dita determinació puntualment y que no sie admès de altra manera ningun sacerdot en les ganàncies de la Unió.

3.

Bellpuig, 1619, juny, 30

Capítol de la de la Unió de preveres en què resolen aconduir Tomàs Ribera, d'Anglesola, com a mestre de cant per espai d'un any i amb trenta lliures de salari.

APB, Llibre de les resolucions i consells en la Comunitat de preveres i beneficiats perpetus de l'església de Sant Nicolau, 1601-1665, ff. 28 v – 29 r

En trenta de juny 1619, tenint capítol per coses tocans a la Unió aplegat y congregat ab la solemnitat acostumada de nostra iglésia parrochial de Sant Nicolau de Bellpuig, en lo qual capítol assistiren tant solament per absència dels altres, a saber, mossèn Bernat Sabater, mossèn Joan Sedó, mossèn Jaume Castanyer y mossèn Joseph Janer representant la major part de la Unió, fonch proposat per lo boser, qui és dins aquest any mossèn Jaume Castanyer, en lo modo següent: Reverents senyors, trobant-se vuy en Bellpuig mossèn Thomàs Ribera, mestre de cant de la vila de Anglesola, diu que si esta iglésia tindrie necessitat de mestre de cant se conduyrie de molt bona gana donant-li un salari moderat se vinrie [a] esta iglésia ab los pactes y condicions que a nosaltres nos estarie bé. Vista dita propositió, feta relatió per dit bosser, considerant la necessitat que en dita iglésia y ha de apendre de cant per alguns que per avuy y ha, que volen entrar per a les ganànties y distributions de aquella, y vist que aquest càrrech y ..... incumbeix y haver de pagar lo del mestre de cant a la Unió segons conste de la bulla, fonch per ço determinat per dits preveres unànimes y conformes sens discrepar ningú que fos conduyt dit mestre de cant y per a dit effecte se li donàs de salari 300 r. pagadors ab dos terces, és a saber 15 lliures [0] sous a Nadal pròxim vinent y les altres 15 lliures [0] sous a Sant Joan de 1620, conduint-lo per ara per espai y temps de un any y si més con/vindrà sia a beneplàcit de dita Unió, comensant a córrer dit any des del dia comensarà a residir en la present vila de Bellpuig y iglésia ab los pactes y condicions següents y no altrament ni sens elles.

Primerament que dit mestre de cant, mossèn Tomàs Ribera, estigue obligat los diumenges y festes manades a hacodir y fer residència personal en dita iglésia

a sexta missa y nona, vespres y completes de aquell dia, los dies feynés emperò sols a la missa major . Y si per cas y havia alguna vigília de festa anyal y solemne, haja de acudir a vespres.

Item haja de amostar de cant a tots los capellans de la Unió qui voldran saber-ne més del que vuy saben, y assò sols en lo cant pla; y de cant de orgue voldran apendre, lo hagen de pagar.

Item haje amostar de cant pla y orgue a dos minyons li assenyalaran y anomenaran dita Unió, y açò sens ningun ...

Item haje de acudir y assistir als aniversaris de les ànimes lo dilluns y dimecres, donant-li la caritat que als altres se done y assò perquè sie augment del salari demunt scrit.

Y esta fonch la determinació y capítol determinat dit dia y any sobre dit negoci.

4.

Bellpuig, 1658, juny, 26

Resolució quarta de l'any 1658: que al mestre de cant i organista se li doni solament com a salari el que donava la Unió, és a dir, vuitanta lliures.

APB, *Llibre de resolucions, consilis i determinacions ...*, 1601-, f. 20 v

Vuy que comptam als 26 de juny 1658, se ha tingut capítol ha fi y effecte de conduhir mestre de cant y organiste, y se han determenat donar al dit, si ja que vulle venir, de salari per dit effecte de mestre de cant y organiste de la Unió vuitanta lliures. Asistiren en dit capítol lo capellà major, mossèn Baget, mossèn Granyó, mossèn Ysidro Granyó, mossèn Alsina, mossèn Roure, mossèn Castanyer, y tots a una digueren que convenie se fes.

Raphael Granyó, prevere y notari de dita Communitat.

5.

Bellpuig, 1663, abril, 7

Resolució segona de l'any 1663: que no sigui admès cap beneficiat sense les condicions que determinen.

APB, *Llibre de resolucions, consilis i determinacions ...*, 1601-, f. 20 v

(Al marge:) Resolució 2a. No sie admès beneficiat algú sens les expressades conditions.

Als 7 de abril 1663, convocats y congregats lo reverent mossèn Jaume Dusach, capellà major, lo reverent micer Francesch Reguer, lo reverent mestre Jaume Castanyer, lo reverent mossèn Joseph Guargues, lo reverent mossèn Joseph

Roca, tots preveres beneficiats de la reverent Communitat de Sant Nicolau de la vila de Bellpuig, se determinaren y resolgueren que no's pugue representar algun beneficiat de dita Communitat que no sie examinat de cant, a fi y effecte de ésser admès en dita Communitat dia y any sobre dit.

Mandato Communitatis Josephus Guargues, presbiter et not.

6.

Bellpuig, 1686, gener, 13

Passa un orguener per la vila i ofereix de fer uns orgues nous; el Consell de la vila decideix deixar-ho estar, de moment, fins que s'hagi acabat el retaule (de l'altar major).

AMB, *Llibre d'actes, 1684-1699*, f. 37r.

Fou preposat per lo senyor Paer en cap Lluís Font que dies pasats vingué hun mestre de horgues y demanà miresen si.s tendria gust de voler fer los horgues, que ell se posarie al que fore de raó. Per en asò se demane a vostres mercès veigen què volen se fasa, que no.s farà més del que manaran y determinaran.

Fou determinat que per lo present que.s deixe estar, que quant lo retaulo serà fet, aleshores se'n porà parlà.

7.

Bellpuig, 1686, juny, 24

Fragment del capítol en què són examinats de cant els preveres mossèn Vila i mossèn Tarròs.

APB, *Llibre de resolucions, consilis i determinacions ...*, 1601-, f. 82 r i v

(Proposa el reverend Jeroni Tarròs:)

Reverents senyors, com vuy sie lo dia assenyalat per a demanar la admició a les distribucions d'esta reverent Communitat, y essent beneficiat d'esta iglésia y haver fet la servitut acostumada, per lo tant supplico a vostra reverència tingue a bé de admetrer-me a les dites distributions que yo tindré a particular favor etc. Y per lo reverent Joseph Vila fou proposat lo mateix. Repetint (lo reverent Joseph Guargues com a presedent de dita v.) les sobredites propositions, fou de sentir y resolgué dita Communitat que fossen examinats de cant pla com se mane en la ressolució feta als 25 de mars de 1601, essent elegit per a examinar a dits mossèn Tarròs y mossèn Vila lo reverent Joseph Roca, lo qual obrint lo gradual de cor de dita iglésia se acertà per sort lo introit de la missa dels difunts y entonant en primer lloch mossèn Tarròs y després mossèn Vila, y fetes a dits per mossèn Roca algunes preguntes, se'ls manà donassen lloch per a què dit dit mossèn Roca fes relatió del examen, lo qual comensà de la manera següent: Reverents senyors, ya han oït

cantar al reverent mossèn Tarròs y mossèn Vila y algunes preguntes per mi a dits fetes, y per a complir al que vostra reverència me à manat dich de que no saben o no tenen la suficiència del cant per a ésser admessos a les distributions. Aquest és mon sentir y per lo tant resoldran lo que'ls apareixerà.

Oïda dita relació per dit mossèn Roca feta, // fou de comú sentir la reverent Communitat que lo senyor doctor Serra, com a capità primer de dita Comunitat, los intimàs y fes constar de que aprenguessen de cant ... lo dia assenyalat per a demanar la admissió se presentassen per a què segons lo desempeñy del examen pugué dita Comunitat deliberar. Y que en quant a servitut la Communitat està molt satisfeta. Y per a que de cetero conste se à continuat dita ressolució en son degut lloch, dia y any sobredit.

8.

Bellpuig, 1688, setembre, 1

Consell en què determinen no donar encara a l'orguener les sis dobles que demana, ans ho han de parlar abans amb don Felip.

AMB, *Llibre d'actes, 1684-1699*, f. 75r

Fou proposat per lo senyor Paher en cap per lo que avem ajustats a vostres mercès és que la petisió que à fet lo mestre de orgues, com vostres mercès an hoït, aserca de donar-li les sis dobles, que no.s farà més del que vostres mercès deliberaran y ordenaran.

Fou determinat que no se li dono ningun diner sinó que passar-lo ab rahons y que se escriga a don Phelip y després que, acabat lo orgue y vist lo que respondrà don Phalip, se veurà lo que se haurà de fer.

9.

Bellpuig, 1698, juny, 17

Pactes entre Pere Gomar, tresorer de la baronia, i quatre músics de la vila, als quals proporciona els instruments musicals de vent a canvi que toquin gratuïtament en quatre festes a l'església parroquial. Segueix el pagament de trenta-set lliures que fa Pere Gomar a Pere Morreras, mestre de capella de la vila, per haver comprat a Barcelona un sacabutx i dos tibles.

AHCC, FN, notari Joaquim Rossell, *Manual, 1698*, ff. 342v-345r

Die 17 junii 1698. Bellpuig.

Lo magnífich Pere Gomar, mercader de la vila de Bellpuig, bisbat de Solsona, tresorer de la baronia de Bellpuig y vila de Llinyola per lo excel·lentíssim senyor duch de Sessa, senyor de ditas baronias, ab lo dit nom de una, y los honorables Joan Serra, serraller, Joan Texidor, dit lo Camperol, pagès, Anton Pérez, sastre, y Joseph Prunera, farrer, tots de dita vila de Bellpuig, de altra, aserca de la

formació de cobla de músichs, han fet y firmat las ditas parts los capítols y pactes següents: //

Primerament lo dit magnífich Pere Gomar ab lo dit nom convé y en bona fe promet als dits Joan Serra, Joan Texidor, Anton Peres y Joseph Prunera, donar-los y entregar-los quatre instruments de vent, y estos per a tocar en la iglésia (durant lo beneplàcit de sa excel·lència), com són dos tibles, un tenor y un sacapuche, ab pacte que dits músichs tingan obligació de tocar sens salari en la iglésia parroquial de dita present vila de Bellpuig, los dias de Sant Nicolau, cap de altar de dita iglésia, Nadal, Pasqua de Resurrecció y Pasqua de l'Esperit Sant quiscun any, és a saber, las completas que's cantan en la vigília de dits dies o festas y los dies de ditas destas a la missa major, vespres, completas y proffessó (si n'í aurà). Los quals instruments, en cas que dits músichs se dividissen, se ajan de restituhir al dit excel·lentíssim señor duch de Sessa y als seus, o a sos ministres, bons y sens ningun atxaque, conforme se'ls entregaran. // La qual entrega promet fer-la vuy dia present y en continent, conforme en lo següent capítol se veurà.

Item ab altre capítol los dits Serra, Texidor, Pérez y Prunera firmen àpoca al dit magnífich Pere Gomar ab lo dit nom prenent dels sobredits quatre instruments de vent, com són lo dit Joan Serra un tible, lo dit Anton Pérez altre tible, lo dit Joan Texidor un tenor y lo dit Joseph Prunera lo sacapuche. És a saber, los dits tibles y sacapuche nous, y lo tenor usat y afigit, y escardat de baix, però no impedeix per a tocar. Lo modo de la entrega de aquells és en presència del notari substitut y testimonis baix escrits.

Et ideo renunciando etc. convenint y en bona fe prometent los sobredits tenir y complir tot lo pactat en lo prop precedent capítol, així las obligacions de tocar en los dies especificats en dit capítol com la restitució de dits instruments en cas que dita companyia de músichs se dividís o separàs. //

Tot lo que prometen tenir y complir sens dilació etc., ab salari de procurador acostumat, restitució de totas missions y despesas, ab obligació de tots y sengles béns seus mob. (ratllat) y de quiscú d'ells a soles, mobles e immobles, y ab les degudes renunciacions y altres clàusules útils y necessàries y en semblants actes posar acostumades, y ab jurament llargament.

Finalment etc.

Et ideo nos dictae partes laudantes etc.

Testes sunt Petrus Morreras, magister capellae, et Silvester Obrador, cubarius dictae villae de Bellpuig, ac Franciscus Bosch, not. qui vice etc., dempta forma dicti Joanny Serra.

Testes firmae de Joannis Serra. //

Die 17 junii 1698. Bellpuig.

Ego, Petrus Morrera, magister capellae ecclesia. Parroquialis Sancti Nicolay villae de Bellpuig, diocesis Caelsonensis, gratis etc. confiteor et in veritate recognosco vobis, honor. Petro Gomar, mercatoris villae, thesaurario baroniarum de Bellpuig et villae de Llinyola, pro excellentissimo domino duce de Sessa etc. dominorum dictarum baroniarum dicto nomine suis presenti, quod in bona pecunia numerata realiter et de facto ad meas omnimodas voluntates, dedistis et solvistis mihi ego quod a vobis dicto nomine habuisse et recepisce confiteor triginta septem libras barcinonenses, et sunt videlicet 24 ll[iures] 15 s[ous] per un sacapuche, 11 ll[iures] s[ous] per dos tibles, y una lliura sinch sous per drets y gastos de portar dits instruments. Et ideo renunciando etc. In testimonius praemissorum actus etc.

Testes sunt Josephus Prunera, ferri faber, et Antonius Pérez, sartor, ambo de dicte villae de Bellpuig, ac Franciscus // Bosch, not. qui vice etc.

10.

Bellpuig, 1704, juny, 1

El Consell de la vila resol les quantitats a donar al campaner quan tocarà a morts, i a qui li correspondrà pagar-les.

AMB, *Llibre d'actes, 1701-1724*, f. 51r

Item fou proposat per dit senyor paher que en horde a tocar les campanes per los promps y pahers quant se moren, veurer qui u pagarà y quant se donarà al campaner.

Fou resolt per veus del Consell que.s dónia per cada toch al campaner, los particulars per cada cos 2 sous per toch y un sou per toch de albat y que la vila dónia, quant se mor un paher, per ajuda de costa de alsar totes les campanes al campaner set re[a]ls y que la casa no tinga ob[l]igasió sinó de pagar al campaner com a tocar hordinari y que.ls dits set re[a]ls sien com se diu per tocar totes les campanes, advertint que lo toch se aja de entendre per cada vegada que.s toque a morts, y si asenyale la novena, que també y tinga dos sous.

11.

Bellpuig, 1741, juliol, 2

Fan que un rellotger reconegui el rellotge de l'església parroquial i en dir que no té adob i que en faria un de nou per quatre-centes lliures, resolen demanar ajuda a la Comunitat de preveres.

AMB, *Llibre d'actes, 1733-1795*, f. 4r

Áxí mateix fou proposat per lo senyor Anton Oller com trobant-se aquí un rellotger y aver fet mirar lo rellotge per veurer si.s poria compondrer. Y regonegut

diu no té adop, per lo que à proposat dit relotger faria un rellotge de vuy[t] palms de ampla y sis de alsada, de pes deu quintars de ferro poch més ho menos, ab pèndula real y sa roda que fa anar la pèndula serà de bronse, claus de bronse ab tots los balladors de les rodes; tindrà de cordó de vint-i-vuyt a trenta horas; lo preu demana són 400 lliures sous. Al últim, per dit afecte, ha determinat lo ajuntament donar súplica als comuns eclesiàstichs per veurer si voldran ajudar a la paga.

12.

Bellpuig, 1742, juny, 20

Resolen pagar a Pere Llopart, rellotger de Lleida, allò pactat per haver plantat ja el rellotge i es reserven d'informar-se sobre si la falta de pes del rellotge en serà perjudici.

AMB, *Llibre d'actes*, 1733-1795, f. 5r i v

Fou proposat per lo senyor Anton Ollé, regidor decano, dient: Sabran vostres mercès com lo senyor Pere Llopart, rellotger de Lleyda, à plantat lo rellotge; vegen vostres mercès a vista de la falta del pes lo que determinen.

À determinat lo magnífich Ajuntament se li pague la paga li correspon com és pactat, reservant- // se la vila lo informar.n si la falta del pes devia tenir lo rellotge és perjudici del rellotge.

13.

Bellpuig, sense any, abril, 1

Miquel Maronda i Isidre Guargues, músics de la vila, exposen al governador de la baronia com han servit a totes les funcions, processons i viàtics, iper tant demanen una gratificació igual puix que l'ha rebuda Joan Ribas, baixonista. Alhora es mostren disposats a ser examinats com a músics per aconseguir els càrrecs pertinents.

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta núm. 11, full volander a un plec

Illustre Señor Gobernador.

Miguel Maronda y Isidro Guargues, músicos, a vuestra señoría suplican //

Illustre Señor Gobernador

Miquel Maronda y Isidro Guargues, músicos de la presente villa de Bellpuig, con la más respetuosa veneración a v[uestra] s[eñoría] exponen: que el dicho Maronda desde los primeros de octubre del próximo passado año hasta el 1 de abril del año corriente ha servido en todas las funciones de capilla cantando en ellas los papeles que se le han presentado, y desde.l día 1 de abril ambos suplicantes (con el violín dicho Maronda, y el nombrado Guargues con el obué) han asistido en todas las funciones que se ha cantado, sin faltar a ninguna, como

también en todas las processiones y viáticos, tañendo los obuesses, sin que para esto hasta ahora se les haya dado cosa alguna por su trabajo, siendo assí que se han desempeñado bien en todas las funciones; y como, illustre señor, // se haya gratificado a Juan Ribas, baxonista, por lo que asistió en algunas festividades desde 1 de noviembre hasta 1 de henero en 2 ll[ibras] 5 s[ueldos], y desde entonces hasta ahora en más de 7 ll[ibras] s., no habiendo asistido más ni tanto como los suplicantes.

Por ende a V[uestra] S[eñoría] suplican sea de su agrado mandar se les asista con el salario que su Excelencia tiene determinado; esto es, dicho Maronda de la misma forma que lo han executado con el dicho baxonista, que éste solo ha tocado su baxón y el nombrado Maronda el violín y el obué; y al mencionado Guargues, que empesó desde.l 1 de abril, con lo que sea del agrado de v[uestra] s[eñoría]. Y ambos están prompts desde.l dicho día para exponerse a los exámenes que su Excelencia tiene dispuesto. Merced que esperan de la innata piedad y singular equidad de v[uestra] s[eñoría].

14.

Bellpuig, 1760, setembre, 27

Carta dels preveres de la Unió en què informen Joan d'Alós, representant del duc, que han donat ja el càrrec d'escolà major al llicenciat Antoni Mo; li fan saber també que ha quedat vacant la plaça de violí primer (vacant per la marxa de Miquel Maronda), però que no desitgen cobrir la plaça amb cap dels aprenents (de violí) fins que no en sàpiguen més.

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta núm. 13, plec

Muy illustre señor.

Señor, decide esta venerable Unión la carta de V. S. de lo del que fenese, con la qual ve lo que ordena V. S. acerca del escolán mayor que queda establecido por dicho empleo el licenciado Antonio Mo, con todo lo demás que V. S. ordena, lo que cumpliremos todo, con la puntualidad posible. Damos todos las gracias a V. S. pues parece que dicho empleo será de muy lustre y conveniencia para este cuerpo.

Damos también aviso a V. S. como vaca el empleo de violín primero, pues el licenciado Maronda nos ha dejado por haver tomado (según dicen) el órgano de Agramunt.

Este empleo por ahora, según parece a esta venerable Unión, no puede darse a ninguno de los que tañen el violín porque son poco diestros en el y puede ser que con la esperanza del dicho // empleo se practicarán y serán más diestros y a su tiempo se podrán emplear.

Toda esta venerable Unión desea ocasiones de servir a V. S. y suplica a Dios guarde a V. S. los ms. as. Ha menr.

Bellpuig, septiembre 27 de 1760

B[esan] l[as] m[anos] de V. S. sus más humildes servidores, los capellanes de la venerable Unión.

Muy Ilustre señor don Joan de Alós.

15.

Bellpuig, 1771, juliol, 18

Lletra resumida d'Ignasi Bosch, manxador, en què demana que, havent-li augmentat les obligacions que tenia en dit ofici, li sigui augmentat també el sou.

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta núm. 11, full volander a un plec

Lletra

Ignasi Bosch, “entonador de fuelles” (manxador de l’orgue), demana almoina en lletra adreçada al senyor comptador de l’excel.lentíssim senyor duc de Sessa, en lletra signada el 18 de juliol de 1771 (?). Se li assignà l’ofici amb vint lliures de sou i obligació d’entonar a les funcions de la venerable Unió. “Desde después que se introduxeron las funciones de dicho venerable cuerpo con música, y otras que pertenecen al culto de Dios, como son el septenario de la Virgen de los Dolores y el novenario del santísimo Christo, ha servido el suplicante sin que en razón de este mayor trabajo se le haya añadido a dicho cituado otra cosa más que quatro libras con el aumento últimamente mandado por su reverencia.” Diu que té dona i sis fills per alimentar amb només el sou de sastre i demana alguna almoina.

16.

1784, maig, 11

Visita de Domingo Firmat, canonge de Barcelona, a la venerable Unió de preveres de Bellpuig, iniciada el trenta d’abril de 1784 (fragments: la visita al cor i l’examen de rendes i sous).

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta 11, plec solt, ff. 21v-23v i 36v-37r

(Al marge:) Visita al Coro.

En la referida villa de Bellpuig, la mañana del día 11 maio 1784, su señoría el señor visitador, presente yo, el Es[criba]no Dn. Rafael Grañó, presbítero y fiscal, los abajo nombraderos testigos, personalmente constituido en el coro de la iglesia parroquial de la propia villa, hallándose presentes Dn. Ambrosio Costa, capellán mayor, Dn. Francisco Bassa, Dn. Francisco Solá, Dn. Antonio Beringuer y Dor. Dn. Joseph Torres, vicario, individuos presbíteros todos de la citada

venerable Unión, a instancia del referido Dn. Rafael Grañó, fiscal, mandó a Dn. Jayme Casas, secretario de la presente visita, leyese las constituciones pertenecientes al maestro de capilla, organista y bolcero de la propia venerable Unión, el qual lo executó encontinente. Y habiéndose informado su señoría de su cumplimiento, inmediatamente mandó a Joseph Terrés, maestro de capilla, y Joaquín Texidó, organista, pusiesen de manifiesto todos los libros de coro y lo demás les incumba y está a su cargo.

A lo que respondieron que estavan prontos y encontinente presentaron las siguientes cosas:

Primo un libro grande con cubiertas de madera, forradas de vaqueta colorada, con sus botones de latón, usado, intitulado Psalterio.

Otro libro grande también usado, con semejantes cubiertas de madera forradas de // vaqueta colorada, intitulado Antifonario, que contiene todo el oficio de la Semmana Santa.

Otro libro grande menos usado, cubierto de madera, forrado de vaqueta colorada, intitulado Libro de missas con solfa.

Item un Breviario de cámara con cubiertas de cartrón forradas de vaqueta colorada con sus botones de latón, muy usado.

Item un Martirologio con cubiertas de cartrón forradas de cordován negro, usado.

Otro libro en el qual se contiene lo que se canta en la Semmana Santa.

Item otro libro en quarto, con cubiertas de pergamino, en el qual están continuadas las Bulas y constituciones de la venerable Unión.

Item un facistol de madera grande usado, colocado al medio del coro, en el qual están los libros sobres expresados, y dos hierros que sirven para tener los registros, en cuió facistol ay un armario con su serrage y llave, dentro del qual se encuentran quatro hierros para tener quatro velas en el coro para la solemnidad de los Maytines solemnes de la noche de Navidad.

Item dos linternas de oja de lata que sirven la una para dicho facistol y la otra para el Abdomadario; y sobre el mismo facistol se halla un San Christo con su hierro para poner la tablilla de la Aleluia.

En el citado coro se halla otro // facistol con su pié alto, con su Missal bien tratado, y sirve para cantar las Epístolas en el coro en los días que no hay acistentes al altar.

Item un quaderno de difuntos nuevo, con cubiertas de vaqueta negra.

Item dos Breviarios usados, y dos diúrnos en quarto usados.

Item la sillería de madera compuesta de veinte y tres sillas con sus tarimas o reclinatorios y al lado de la silla prehensinente se halla un facistol con el pié de hierro y en él un Breviario de cámara con cubiertas de madera forradas de vaqueta colorada con sus botones de latón, que sirve para el que haze la Doma.

Otro Diürno de cámara con cubiertas de cartrón forradas de cordován, muy usado.

Ocho libros de Santos nuevos con cubiertas de pergamino, los dos en quarto, y los restantes en octavo usados, y quince pliegos de Missas de Santos nuevos.

Item delante de los requinatorios de los lados se encuentran dos bancos con respaldo de madera de pino usados, que ordinariamente sirven para sentarse el Maestro de Capilla y Organista.

Item dos taburetes de madera, que sirven para sentarse en el coro los dos caperos el día que sirven capas y bordones.

Item un brasero de alambre con su ruedo de madera, usado.

Item dos bancos de respaldo // de madera y dos facistoles de madera de pino, uno grande y otro pequeño, usados, que sirven para el verano quando el coro está en medio de la iglesia.

Item un Diürno nuevo, y dos Quadernos de Missas de Santos nuevos.

Item dos Breviarios grandes, el uno para el oficiante en el coro y el otro para leher y cantar las lecciones, con cubiertas de madera forradas de vaqueta colorada adornadas de cinco clavos de cobre nuevos.

Item una bolsa para los plomos usada, con sus boldes y materiales para hacer dichos plomos, que está en custodia y poder de Dn. Antonio Beringuer, presbítero y bolsero de dicha venerable Unión.

De todas las quales cosas designadas en el precedente inventario quedaron encargados los susodichos Joseph Terrés y Joaquín Texidó, Maestro de Capilla y Organista, con promesa de responder de ellas a la disposición de su Excelencia o de la persona que su poder tuviere, sin réplica, dilación ni escusa alguna, bajo obligación de sus propios respective bienes, y del otro de ellos muebles y sitios, havidos y por haver, y con todas renunciaciones de hecho y derecho. Y así lo otorgaron en la misma villa de Bellpuig dichos día, mes y año, y parage expresados, siendo presentes por testigos Juan Flores y Ramon Nuix, vezinos de dicha villa, y lo firmaron. Fírmalo también dicho señor visitador e yo, el infrascrito ac//tuario. De que doy fee.

Dr. Firmat visitador. Joseph Terrés, Maestro de Capilla. Joaquín Texidor, Organista.

Ante mi, Ramon Soler y Rossell, Notario.

(Examen de les rendes i els sous)

El Maestro de Capilla, Organista y Sacristán, por distribuciones, cada uno annualmente 167 ll. 19 s. 7 [d.]. Y por aumento de subsidio, 30 ll. s. cada uno. Igualmente perciben los individuos de la relatada venerable Unión por // razón de oficios, se individualarán los salarios anuales siguientes: a saber, (...)

El Organista 47 ll. 8 s.

El Maestro de Canto 47 ll. 8 s.

El Campanero 80 ll. s., un par de zapatos y dos de medias.

El Manchador 19 ll. s., un par de zapatos y otro de medias.

Los quatro Escolares 5 ll. s., tres pares de zapatos y otros tres de medias a cada uno; y el escolar mayor, a más de lo dicho, 10 ll. s.

Los siete Cantores y Músicos en las señaladas funciones, en quiscuna 7 s. 6 [d.] cada uno.

17.

Bellpuig, sense datar

Text, resumit en part, de la petició de Tomàs Ubach de no ser molestat més amb la petició de servei personal, al qual no està obligat.

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta núm. 11, full volander a un plec

Sense datar (lletra)

Tomàs Ubach, mestre de capella de l'església parroquial de Bellpuig, diu que "ha muchos años que exerce el dicho magisterio sin haver jamás contribuido en el servicio personal por la inmunidad que gosa; no obstante los actuales regidores de dicha villa no dudan molestar a el suplicante con dicho servicio personal compelliéndole a pagar 4 s. Y como, ilustre señor, no sea justo que dichos actuales regidores molesten al suplicante con dicho servicio personal a más que se halla ya constituido en la edad de 58 años." Demana no ser molestat per aquest servei i que li tornin allò ja pagat.

18.

Bellpuig, sense data.

Cerimonial degut per la Unió de preveres als ducs de Sessa quan concorren a l'església (és còpia, feta per Antoni Berenguer com a arxiver de la venerable Unió de preveres –ho fou entre 1782 i 1788).

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta núm 13, plec solt

Ceremonial

De el obsequio que la Venerable Unión de Presbíteros de Bellpuig debe tributar a sus Patronos los Ex[celentísi]mos Duques de Sessa, en los casos que quieran sus Ex[celencia]s concurrir a aquella Iglesia. //

Ceremonial de el Obsequio que el Cuerpo de la V[enera]ble Unión de la Villa de Bellpuig debe tributar a sus Ex[celentísi]mos Patronos, los S[eño]res Duques de Sessa, siempre que viniesen a esta su Iglesia, y la honrrasen con su presencia.

El altar mayor deberá adornarse de fiesta.

En el presbiterio, a la parte del evangelio, se pondrá en el suelo un estrado; y sobre él una silla, y a los pies una almohada, todo de terciopelo o a lo menos de damasco carmesí. Así que se aviste el coche de S. E., tocarán a fiesta todas las campanas. El cuerpo de la ven[erabl]e Unión se juntará en la iglesia; el capellán mayor se revestirá de capa pluvial blanca, asistido de diácono y subdiácono revestidos con dalmáticas blancas, llevando los tres gremial del mismo color; los dos capellanes de la venerable Unión más antiguos vestirán sobrepellizes y capas pluviales blancas, y tomarán los bordones; y los demás capellanes y individuos de la Unión vestirán sus hábitos de coro; y uno de los quatro monacillos llebará (con sobrepelliz) la cruz mayor de plata, ladeado de dos acólitos con candeleros.

Así dispuesto todo antes de entrar S. E. a esta villa, saldrá la venerable Unión procesionalmente de la iglesia cruce erecta (sin cantar) hasta la última grada inmediata al piso de la calle; y al apearse S. E. del coche el capellán mayor le dará a S. E. la derecha dentro del gremial, quedando a la derecha de S. E. el diácono y a la izquierda del capellán mayor el subdiácono. Y puesto S. E. en este lugar preheminentemente, inmediatamente los dos capellanes y cabiscoles entonarán con solemnidad arrodillados (y también el clero a excepción del gremial) el himno Veni creator spiritus, que continuarán cantando subiendo la escalera, pero con pausa, a fin que se pueda concluir al llegar al altar mayor de la iglesia (pero se previene que al entrar S. E. en ella, aunque sea can//tándose el dicho himno, debe el organista tocar un rato de órgano, hasta llegar S. E. a las gradas que suben al presbiterio). Y habiendo llegado S. E. con el gremial a la tarima del altar mayor, allí se arrodillarán como y el clero puesto en dos alas; y arrodillados tambien los cabiscoles detrás del gremial, entonará junto con ellos el capellán mayor el himno eucarístico de Te Deum laudamus que continuará a cantar la capilla de música; y interín que dure el cántico, quedará el gremial en pie delante del altar, y caso que S. E. quisiese sentarse en la silla prevenida, entonces el gremial con los cabiscoles se pondrán en ala en el presbiterio, a la parte de la epístola, enfrente de S. E.; pero al cantarse por la música el verso Te ergo quesumus, el gremial y cabiscoles se pondrán de rodillas a la tarima del altar y otra vez en ala hasta el último verso del himno; hirán entonces al altar mayor y concluido el himno y

cantados por los monacillos los versos *Salvum fac servum tuum Domine etc.* y *Justum deduxit Dominus per vias rectas etc.*, y respondido a éstos por la música, el capellán mayor cantará las dos collectas, una pro gratiarum actione y otra de San Nicolás, titular de esta iglesia. Y concluidas, el gremial y cabiscoles, hecha genuflexión al altar, se bolberán en ala a la parte de la epístola y harán cortesía a S. E. y hirán a la sacristía a quitarse los ornamentos y vistiendo los hábitos de choro acompañarán (pero sin cruz) a S. E.; si volbiere a tomar el coche, hasta él, y si a pie subiese a su palacio o otra habitación, le acompañarán hasta a ella con hábitos de choro.

Más: si aconteciere por la mañana, se dispondrá que (después de practicado lo referido) se cante una missa solemne del rezo de san Nicolás, titular de esta iglesia; dirá la misa (cantada por la música) el capellán mayor, y en falta o ausencia de éste, el capellán más antiguo. El clero de la Unión (durante la missa) estará en el choro; los dos capellanes más antiguos llevarán capa pluvial, los cuales al bajar a dar la entonación del Gloria in excelsis Deo, al llegar al altar mayor, y al bolberse al choro, después de haver hecho genuflexión al altar, bueltos en ala a la parte de la epístola, harán cortesía a S. E. Así mismo el preste y asistentes al salir a decir la misa, y hecha genuflexión al altar, juntos con los acólitos bueltos en ala a la parte de la epístola saludarán a S. E. El subdiácono, después de tener en las manos el misal para hir a cantar la epístola, hecha genuflexión al altar, saludará a S. E. y seguidamente hirá a cumplir con su ministerio; y al bolber, hecha genuflexión, saludará otra vez a S. E. y recibirá del preste la completa. El diácono, tomado el incienso, el misal y la bendición del preste, hirá a cantar el evangelio, sin saludar a S. E., ni tampoco al bolber de cantarlo.

Al empezarse el prefacio, el capellán más antiguo de los que quedaron en el choro bajará de él y con hábitos chorales dará a S. E. una vela de cera de libra, o media libra, encendida; y quedando a la siniestra de su silla, estará prompto para recibirla de mano de S. E.; luego que el preste haya sumido y el diácono inmediate[m]te de haver recibido la paz del reste (y dándola al subdiácono), hirá a darla a S. E., haciéndole antes inclinación; y el subdiácono hirá a darla al choro. Y concluida la misa, el preste y asistentes (hecha genuflexión al altar mayor) bueltos en ala a la parte de la epístola, harán cortesía a S. E. y vestidos después con hábitos de choro, todos los capellanes de la vener[abl]e Unión acompañarán a S. E. como está dicho arriba.

Ésta es verdadera copia del original tiene la ven[erabl]e Unión. Ita est. Dr. Antonio Berenguer, archivero de la venerable Unión.

19.

1787-1789

Resum del text que tramet Rafael Gonzalo Ortiz, des de Barcelona, el 18 d'abril de 1789, als senyors de la baronia sobre els pretendents al càrrec de sagristà (fragments).

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta núm. 13, plec

“Francisco Terrés tiene el mérito de ser hijo del maestro de capilla [Josep Terrés], y el que en ausencia del organista suple por ser ésta su profesión o estudio, pero no tiene el debido para aspirar el estado sacerdotal.” (“estudiante de música y órgano”)

“Antonio Oliva, aunque es natural de Belpuig y ha servido de escolar y músico en la iglesia, egerze al presente o está ocupado en oficio bajo e improprio para lo que pretende (ratllat) y no tiene aptitud de estudiar.”

“El maestro de capilla por distribuciones de asistencia a todo con los siete capellanes, y con inclusión de los aumentos por gracias de los señores patronos con decretos de 17 de marzo de 1753, 16 de noviembre de 1771, 27 de agosto de 1770, gana anualmente 234 ll. 9 s. 2 d.

El maestro de órgano por los propios motivos que el de música gana anualmente igual cantidad 234 ll. 9 s. 2 d.

Nota. Dichos tres sacristán, maestro de capilla y de órgano lucran anualmente 24 sueldos más por asistir con los capellanes a los aniversarios dotados por los señores patronos y al respecto de 8 sueldos cada uno 000 ll. 8 s. d.

(...) // (...)

El campanero de la parroquia de Belpuig con inclusión de los aumentos por gracias de los señores patronos de la venerable unión con decretos de 16 de enero de 1762, 9 de enero de 1769 y 1 de abril de 1781, gosa anualmente del fondo de dicho patronato 080 ll. 0 s. 0 d.

El manxador, o que entona los fuelles del órgano, con inclusión de los aumentos por gracias de los señores patronos con decretos de 20 de diziembre de 1766 y 24 de febrero de 1781, lucra anualmente de dicho patronato 019 ll. 0 s. 0 d.

Uno de los quatro escolares o monacillos que // hace de mayor, con inclusión del aumento por gracia con decreto del señor visitador Arafor, goza del patronato de la venerable Unión anualmente 010 ll. 0 s. 0 d.

Los otros tres monacillos gozan por constituciones antiguas de dicho patronato anualmente 15 ll. s. y cada uno 005 ll. 0 s. 0 d.

Nota. Se costean también quince pares de zapatos y quince pares de medias anualmente con los aumentos por gracias de los señores patronos con decreto de 16 de octubre de 1761. Los 12 pares de cada especie para la decencia de los quatro monacillos a razón de tres pares cada uno, dos pares para el campanero y el otro restante para el que cuida de los fuelles, cuyo coste no se saca por la variación que puede haver cada año.

Nota. A cada uno de los músicos de voz y instrumentos que concurran a la dirección del maestro de capilla para solempnisar las fiestas solemnes señaladas por constituciones, se les paga también a cada uno 000 ll. 7 s. 6 d.

20.

Bellpuig, 1789

Resum dels salaris que guanyen els preveres de la Unió de Preveres de Bellpuig.

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta núm. 11, plec solt.

1789, resum dels salaris que guanyen els preveres de la Unió de Preveres de Bellpuig:

Josep Antoni Xammar, capellà major, 360 ll. 1 s. 2 d.

Francisco Barsa, 303 ll. 13 s. 2 d.

Francisco Solà (col·lector i assistant), 321 ll. 17 s. 2 d.

Dr. Josep Torres, prevere i vicari, 311 ll. 17 s. 2 d.

Dr. Berenguer, arxiver, 310 ll. 1 s. 2 d.

Llicenciat Agustí Fustagueras, bosser, 304 ll. 1 s. 2 d.

Rev. Rafael Granyó, secretari, 301 ll. 17 s. 2 d.

Rev. Joan Capdevila, sagristà, 217 ll. 1 s. 2 d.

Josep Terrés, mestre de capella, 234 ll. 17 s. 2 d. (del salari de mestre de capella: 47 ll. 8 s.)

Joaquim Teixidor, mestre de l'orgue, 234 ll. 17 s. 2 d. (no especifica parts).

21.

1790, agost, 27

Algunes de les propostes de reforma de la Unió de preveres.

AHCC, FC, Bellpuig, carpeta núm. 13, plec solt.

Reflexiones que motivan los términos que pro//pondré por inclusión de este informe para la resolución que fuere del agrado de V[uestra] E[xcelencia].

(...) // (...)

2a. Los vasallos de V. E. de continuo profieren sentimientos de que tan crecidas rentas del patronato de la V. Unión no se inviertan más que en sueldos a sus individuos, y en lo precisísimo del culto, embidiando mejores ornamentos y aseó en las iglesias de jurisdicción absoluta del diocesano; hechan menos que no haya forma de un monumento para la Semana Santa; sienten mucho que no

corresponda el órgano a la música que se costea y yo he oído no poder seguir entonación alguna, porque si pudo componerse alguna vez bien, como me acuerdo que lo mandó la abuela de V. E., ya sin mucho coste renovándole no podrá verificarse; y como blasonan de que la iglesia y campanas son de la villa porque lo costeó, no sé si sería por tema o estolidez el no reparar la iglesia de goteras y abugeros en las puertas, habiendo ya llegado el caso de descomponerse para su uso las campanas, o quebrarse las cuerdas y no remediarlo la villa, ni querer que por la venerable Unión se compongan, porque no se les oscurezca su propiedad.

3a. En lo antiguo y según el instituto o fundación de la venerable Unión, lo que lucraban los capellanes era todo repartido en distribuciones señaladas, a cada acto de su cumplimiento; y en concepto de mitad de distribuciones lo asignado al sacristán, maestro de capilla, y organista, para que igualmente asistiesen con aquellos a todos los actos haciendo comunidad. Los aumentos por gracia concedidos por los predecesores de V. E. es regular que fuesen en el propio concepto, pero según la sucinta explicación en cuentas y duplicación de partidas, puede ser que la V. Unión interceptándolo, se los date en concepto de sueldo ... con//tra lo prevenido en costituciones, siendo notable la falta de qualquiera, respecto al corto número de siete, que puede acontecer ocupados unos en el altar, vestuario y capas, y ninguno quedar en el coropara cantar, perdiendo poco el que falte voluntariamente, cobrando la mayor parte o mitad de la asignación como sueldo fijo en contrario de la práctica en cathedrales, colegiatas e iglesias que hay beneficiados y comunitarios, pues ganan solo los que asisten.

22.

Barcelona, 1790 (posterior al quatre de març).

Carta de l'administrador de la baronia, Rafael Gonzalo, al duc en què l'informa de les mesures preses per la Unió en l'adob de l'orgue i del seu parer al respecte; inclou la carta que li han enviat els preveres de la Unió, amb data de quatre de març d'aquell any.

AHCC, Fons Comarcal. Bellpuig, lligall núm. 13, plec solt.

Excelentísimo Señor

Debuelbo la representación de la venerable Unión que me incluyó en su precepto de 23 de enero para que informase y dixese lo que se me ofreciese en razón de su contenido y practicándolo así debo suponer por ciertos los motivos que refiere la venerable Unión han ocurrido para no haver verificado la composición del órgano como se mandó con auto de visita por el canónigo don Juan Arjol; y ciertísimo el que por ello ha llegado al extremo de inservible como la propia representación refiere.

La compostura preventiva que dice se ha hecho por los maestros de capilla y de órgano del propio cuerpo, coadjuvados del capellán don Agustín Fostagueras, por ser ingenioso en la música, no puede ser duradera como si fuese hecha por un organero. Y de consiguiente serían frecuentes los costes de semejantes composturas y reparos y desde luego ... el de los fuelles como proponen a vuestra excelencia, por lo qual sin separarme de que a los tres referidos se conforme vuestra excelencia en que se les dé la gratificación de las cien libras por lo hecho. Y que también se pague las 28 o 30 libras por los costes de lo que se ha ofrecido en dicha composición. Soy de dictamen que vuestra excelencia mande se haga una buena composición por facultativo de organero y se renueven sus fuelles como tanto tiempo hace fué mandado y repetido por la abuela y padre de vuestra excelencia, mis amas y señores (que en paz descansan), pues mejor es gastar el dinero de una vez que no en muchas sin provecho duradero, respecto que lo hay sobrante y su destino no es para otra co//sa que para el de mejorar el culto a Dios como es debido. Y vuestra excelencia lo quiere y, como patronato, para cuyo ajuste o coste tiene la venerable Unión los tre. Profesos músicos que refiere, y estos mismos podrán explicar las circunstancias a el facultativo organero y el ajuste con la posible equidad.

Lo antedicho es mi parecer con la verdad que acostumbro, y con la misma hice presente a vuestra Excelencia el propio particular en mi otro informe sobre la pretensión de la venerable Unión para aumento de situados. Vuestra Excelencia resolverá y mandará lo que fuere de su agrado a su más humilde criado y q[ue] b[esa] l[os] p[ies] de vuestra Excelencia.

Barcelona, etc.

Bellpuig, 4 de marzo de 1790.

La venerable Unión.

Dando aviso de que su Excelencia con fecha 24 de febrero resolvió y dió su órden para el pago de la compostura de órgano, y que al propio tiempo mandó se reconociese por maestro o organero. //

Señor Don Rafael Gonzalo Ortís.

Muy señor mío y de mi mayor estimación:

Lo que se nos ofrece poner en noticia a vuestra merced es de que nos dise su Excelencia en carta de 24 de febrero próximo pasado que entreguemos al dr. Fustegueras y a los dos maestros, por la gratificación de aver compuesto y afinado el órgano y haver compuesto los fuelles, 100 libras, y que satisfacamos las 28 libras se an gastado con los materiales para dicha composición. Y que lo pongamos en data a las cuentas vinideras sitando la carta orden de su excelencia. Y al mismo tiempo que agamos reconocer el órgano por un maestro de órganos, por ver lo

que falta y que se aga componer. Y como el órgano al presente, según parece a todos los que lo an oído, disen que va bién y que está afinado; y los fuelles que estavan muy malos están al presente también remendados, por aora suspendemos, si parese bien a vuestra merced, el aser diligencia por el maestro de órgano asta que vuestra merced aya venido. Y entonces y con su dictamen dispondremos lo más conveniente. También ponemos en notisia a vuestra merced como el día 20 de febrero llegó en vi[si]ta (?) el reverendo Thomás Forcadás, presbítero; y el día 24 del mismo, después de completas, presentó el despacho o título de la capellania de la Unión firmado de su Excelencia, y después de averlo leído el capellán mayor a los demás venerables se respondió que siempre que quisiesse, que comensare la servitud, que eran dos messes seguidos de residencia sin faltar a ningún acto de coro, sinó que fuesse por enfermedad; y que si faltava tenía de volver a empessar. Servidos los dos meses y echo el primero examen de canto llano, si los dos maestros lo abilitavan, que se le daría provisión, tomándole el juramento de observar las constituciones y tener por único patrón a su Excelencia.
//

Y respondió que antes de empesar dicha servitud quería irse a ver sus porciondes (?) y asta oy no ha buuelto, que es lo que se nos ofrese poner en noticia a vuestra merced. Expresiones de todos a la parienta de vuestra merced y su sobrina y vuestra merced a medida de su gusto. Y en el interín nos emplea, quedamos rogando a Dios guarde la persona de vuestra merced y su casa los más y dilatados años de vida que deseamos y emos menester.

Bellpuig, 4 de marzo de 1790

B[esa] l[as] m[anos] de vuestra merced su más atento y affecto capellán y servidor, Francisco Bassa, presbítero y secretario de la venerable Unión.